

Volný čas žen na mateřské dovolené a způsob jeho trávení.

Magda Junášková

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Magda JUNÁŠKOVÁ
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Volný čas žen na mateřské dovolené a způsob jeho trávení

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce.
Charakteristika výzkumného souboru.
Provedení smíšeného výzkumu (dotazníkové šetření a rozhovory).
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.
Přijetí odpovídajících závěrů.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHALOUPKOVÁ, J., ŠALAMOUNOVÁ, P. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-733-0062-1.

PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8559-8.

VAĐUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. Kvalita života: teoretická a metodologická východiska. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Celá
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007

L.S.

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Má bakalářská práce pojednává o ženách na mateřské dovolené a způsobech trávení jejich volného času. V teoretické části této práce se zabývám vysvětlením pojmu rodina, proměnami rodiny v historickém kontextu i změnou tradiční rodiny a jejím současným obrazem. V následujících kapitolách se věnuji mateřství a ženám na mateřské dovolené, je zde také vysvětlen pojem volného času v souvislosti se ženami na mateřské dovolené. Zajímám se rovněž o to, jaké možnosti trávení volného času mají ženy na mateřské dovolené. Praktická část je uvedena činnostmi Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně, neboť tohoto Centra se týká samotný výzkum, v němž zjišťuji reflexe klientek Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně k činnostem a aktivitám, které ženám na mateřské dovolené nabízí.

Klíčová slova:

rodina, žena na mateřské dovolené, mateřství, volný čas, volný čas žen na mateřské dovolené, mateřské centrum.

ABSTRACT

My Bachelor Thesis focuses on women on their maternity leave and on their possible leisure time activities. In the theoretical part I deal with the conception of family, its changes in the historical context as well as the change of traditional family and its current image. In the following chapters I focus on motherhood and women on their maternity leave. I also give an explanation of the concept of free time in connection with women on their maternity leave. I also devote special attention to a question of what possibilities women have during their maternity leave with respect to spending their leisure time. The practical part is introduced by activities of the Family and Social Care Centre in Zlin as the whole research refers to this Centre. In this research I elicit reflections of several clients of the Family and Social Care Centre in Zlin with regard to the activities that they offer to women during the maternity leave.

Keywords:

Family, a woman on maternity leave, motherhood, leisure time, free time of women during maternity leave, motherhood centre.

Dovoluji si vyjádřit své poděkování Mgr. Jarmile Celé za připomínky k této bakalářské práci, jakož i za veškerou pomoc a poskytnuté cenné rady. Také bych ráda poděkovala svým nejbližším za trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PODSTATA RODINY	11
1.1 ZÁSADNÍ ETAPY V HISTORII RODINY A POSTAVENÍ ŽENY	13
1.2 SOUČASNÁ RODINA	15
1.2.1 Žena, kariéra a její role v rodině.....	16
2 MATEŘSTVÍ A VOLNÝ ČAS	19
2.1 PŘECHOD K RODIČOVSTVÍ	21
2.2 ŽENA NA MATEŘSKÉ DOVOLENÉ	22
2.2.1 Rodinné kompetence	23
2.3 VOLNÝ ČAS JAKO FENOMÉN.....	25
2.4 VOLNÝ ČAS ŽENY NA MATEŘSKÉ DOVOLENÉ	26
3 MOŽNOSTI A ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	28
3.1 VYBRANÉ AKTIVITY ŽEN NA MATEŘSKÉ DOVOLENÉ	28
3.1.1 Síť mateřských center v České republice	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 CENTRUM PRO RODINU A SOCIÁLNÍ PÉČI	33
4.1 NÁRODNÍ CENTRUM PRO RODINU.....	33
4.1.1 Asociace center pro rodinu (ACER)	34
4.2 CENTRUM PRO RODINU A SOCIÁLNÍ PÉČI VE ZLÍNĚ	35
5 VÝZKUM	38
5.1 CÍL VÝZKUMU	38
5.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	38
5.2.1 Výzkumné otázky.....	38
5.3 DRUH VÝZKUMU	39
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	39
5.5 VÝZKUMNÉ METODY	39
5.6 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	40
5.6.1 Zpracování výsledků dotazníků.....	40
5.6.2 Zpracování výsledků rozhovorů	49
5.7 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ.....	51
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
SEZNAM TABULEK	62

SEZNAM PŘÍLOH.....	63
---------------------------	-----------

ÚVOD

Ženy na mateřské dovolené představují specifickou skupinu, které na rozdíl od seniorů či mládeže není zdaleka věnována dostatečná pozornost. Způsob, jakým tráví volný čas žena na mateřské dovolené je důležitý nejen pro psychickou pohodu maminek, ale i celé jejich rodiny. Předkládaná práce tematizuje problematiku žen na mateřské dovolené a jejich možnosti využití volného času. Autorka bakalářské práce si klade za cíl zmapovat přání a podmínky žen na mateřské dovolené, které využívají volnočasových aktivit nabízených Centrem pro rodinu a sociální péči ve Zlíně.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá ze tří hlavních kapitol a v obecné rovině nastiňuje postavení ženy na mateřské dovolené. První kapitola je zaměřena především na pojetí rodiny v diachronní a synchronní rovině. Zabýváme se v ní zásadními etapami ve vývoji rodiny, a to od doby antické až po současnost, přičemž akcent je kladen na postavení ženy – matky. Při zpracování tohoto tématu byla věnována pozornost i fenoménu volného času, obzvláště pak volného času žen na mateřské dovolené. Závěr teoretické části je zaměřen na vybrané možnosti a způsoby trávení volného času žen na mateřské dovolené. Zároveň uvádíme i příklady zařízení pro ženy na mateřské dovolené i jejich děti v našem regionu.

Na teoretickou navazuje část praktická, v níž bude popsána činnost Centra pro rodinu a sociální péči a jeho aktivity, konkrétně pak osvětová činnost, příprava aktivit pro společný volný čas rodičů s dětmi a pomoc potřebným rodinám s konkrétními problémy. Centrum pro rodinu ve Zlíně nebylo zvoleno náhodně, nýbrž proto, že připravuje program nejen pro matky s dětmi, ale také pestrou škálu aktivit pro celou rodinu. Těžiště práce spočívá ve statistickém vyhodnocení námi sestavených dotazníků. Dotazníky byly koncipovány tak, aby co nejkomplexněji reflektovaly míru spokojenosti klientek s nabízenými aktivitami Centra pro rodinu. Zjištěné informace budou doplněny a rozšířeny o údaje získané během rozhovorů.

Výsledky této bakalářské práce přispějí především Centru pro rodinu a sociální péči ve Zlíně, neboť zjištěné názory jeho klientek mohou být inspirativní pro činnost Centra a mohou vést k zefektivnění některých aktivit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PODSTATA RODINY

Rodina od pradávna existuje proto, aby lidé pečovali o své děti, vychovali je a připravili na budoucí život. Funkce rodiny jsou důležité především pro hmotné i emocionální zabezpečení péče o děti. Je také prvním modelem společnosti pro dítě. Podle něho se bude vyvíjet, ovlivňuje jeho vztahy k okolí, hodnoty. Rodiče mu předávají sociální dovednosti.

Dle sociologického slovníku je rodina „obecně považována za jeden ze základních pilířů společnosti a jednu z nejvýznamnějších sociálních institucí, proto je jí věnována trvalá pozornost celé řady vědních oborů a disciplín“ (Geist, 1992, s.346). Pokud se jedná o rodinu úplnou, je tvořena matkou, otcem a nejméně jedním dítětem. Pokud jeden z rodičů chybí, jde o rodinu neúplnou.

Podle tvrzení Možného se po dlouhou dobu rodina označovala jako: „Sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává. Vývoj či pokrok tím rodina ovšem nebrzdí. Naopak: svou stabilitou dynamiku umožňuje a v jistém smyslu i podporuje, protože brání společenský systém před chaosem a zhroucením.“(Možný, 2006, s.14) Výstižná a dnes velmi populární je Kramerova definice rodiny: „Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde o např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.“ (Sobotková, 2001, s. 22)

Již mnoho let je předpovídána krize tradiční rodiny. Na jedné straně autoři hovoří o nestabilní a proměnlivé lásce jakožto součásti postmoderního životního stylu, rodina je fenomén výjimečně svébytný, vymykající se všem snahám předpovědět jeho osud či vývoj. Na druhé straně je stále považována za jednu z nejvyšších hodnot života a její ztroskotání za životní tragédii (Ambrozková a kol.)

Tab. 1 Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny podle Možného.

	Tradiční	Moderní	Postmoderní
Struktura	široká, vícegenerační	nukleární, manželská	variabilní, individualizovaná
Základní kapitál	ekonomický	ekonomický, sociální, kulturní	sociální, kulturní
Legitimizace	sex, děti	děti	nelegitimizuje
Role	komplementární, hierarchizované	segregované, komplementární	individualizované
Funkce	univerzální	pečovatelské, statusotvorné, citové	citové
Autorita	otec	otec – matka, funkčně segregované	individualizovaná, slabá
Reprezentace diskursu	náboženský, církevní	občanský	masmediální
Mezigenerační přenos	patrilinéární, autoritativní	demokratický, smíšený	slabý

(Možný, 2006, s. 23)

V dnešní společnosti vládne trend změn, který však spěje k dramatickým varováním, některé faktory jsou až alarmující, např.: počet dětí prakticky ve všech vyspělých státech klesá tak, že směřujeme k bezdětné společnosti, počet rozvodů stoupá, zatímco počty sňatků klesají, nesezdaná soužití nahrazují manželství i rodinu, začíná převažovat procento dětí narozených svobodným matkám, roste procento dětí nevychovávaných vlastními rodiči a do popředí se dostává pojem domácnost, nikoli rodina. (Ambrozková a kol.) Instituce rodiny nestojí před úplným zánikem, jak by se mohlo zdát, ale prochází zásadní změnou. Jak změnou vnitřní struktury rodiny (např. je nově definována role matky a otce), tak i vnějších podmínek, které vytváří silné destabilizační tlaky (např. tlak ekonomické sféry na flexibilitu pracovní síly, informační zahlcení).

Určitě jednou z nejdůležitějších změn v dnešní rodině je proměna role ženy a matky. Dnešní žena je většinou stejně vzdělaná jako její muž, většinou vstupuje do manželství po zabezpečení začátku své profesionální kariéry a svého životního stylu, častěji preferuje rovnoprávný model manželství, ve kterém nejsou předem dány pozice nadřízeného a podřízeného. V současném manželství se také stírají rozdíly mezi tzv. mužskými a ženskými rolami i pracemi, ideálem se stává větší počet mužů, kteří se podílí na fungování domácností a výchově dětí. Stále více žen dokáže rodinu ekonomicky zabezpečit. Je ale kladen i vysoký

nárok na oboustranné respektování a toleranci. Ne každá dvojice to však dokáže splnit a počet rozvodů i nadále roste.

Takové trendy ve vývoji rodinného modelu můžeme sledovat především v evropské a severoamerické kulturní oblasti. Jiné je to například v ortodoxních islámských zemích, kde po staletí fungují tzv. velké rodiny a všechny pravomoci jsou v rukou muže. Jeho matka vládne jeho ženě, kontroluje ji. Ženy musí po ulicích chodit zahaleny rouškou a šaty zakrývají celou jejich postavu. Manželství je zde považováno za povinnost, kterou občané vykonávají pro blaho obce. Hlavní povinností žen je přivést na svět mužského potomka. (Matoušek, 1997) Některé islámské rodiny, ačkoli nežijí ve své původní zemi a emigrovaly do oblasti evropského civilizačního okruhu, zachovávají své rodinné tradice a modely chování. S islámskými rodinami se můžeme setkat i v České republice.

1.1 Zásadní etapy v historii rodiny a postavení ženy

„Nejmenší jednotkou všech známých společností je rodina“ (Matoušek, 1997, s. 20). Už v nejstarších civilizacích měla žena v rodině své místo a v pravěké společnosti existovaly kultury, které byly postaveny na ženských hodnotách, tzv. matriarchát. Ženství bylo považováno za posvátné, především rození dětí a péče o ně. Tato kultura, které vládly ženy, nevedla války. Bez válek však muži nemohli docílit zisku jiných zemí a zvětšovat tak svá území. Agresivnější mužská kultura tak postupně vyvrátila matriarchát. A v tzv. civilizovaných zemích si muži své vůdčí postavení udrželi dodnes. (Matoušek, 1997)

I později, ve starověkém Řecku a Římě, převládal silně patriarchální model rodin. Postavení žen bylo podřízeno muži. Pokud se ženy vzdělávaly, tak jen minimálně a doma, pouze v ženské společnosti. Vdaná žena se starala o chod domácnosti, muž s ní komunikoval velmi málo a vyžadovalo se od ní přivést na svět mužského potomka a dědice. (Matoušek, 1997)

Jak ale vypadal model slovanské rodiny v raném středověku se s jistotou neví. „O Slovanéch na našem území víme, že rodina byla patriarchální. V době pohanské mohli mít význační mužové více žen. Mnohoženství bylo tolerováno mnoha staršími společnostmi, bylo však výsadou bohatých a mocných. Pozdější, rozvinutá, křesťanstvím proniknutá středověká společnost byla společností stavovskou. Každý ze stavů měl jiný životní styl, pro každý platily jiné právní normy, každý stav měl také specifický typ rodiny. Rodina je ve středově-

ku institucí, bez níž mohl jednotlivec existovat jen těžko. Bez příslušnosti k feudálnímu pánovi a bez příslušnosti k rodině neměl ve společnosti místo.“(Matoušek, 1997, s. 25)

Změnu v postavení žen zaznamenal až novověk, kdy probíhaly revoluce žen za rovnoprávné postavení žen a mužů a za práva žen. Nepatrné volnosti se však ženy dočkaly již v době renesance, kdy jim byla dostupná některá povolání, která muži vykonávat nechtěli (např. šily a tkaly a své zboží pak prodávaly na trzích či jarmarcích, obchodovaly s kořením a bylinami). Patriarchální rodina se ale začíná rozpadat až po roce 1791, kdy Hnutí za ženskou emancipaci ve Francii vydalo spis *Práva ženy a občanky*, kde žádají rovnost mužů a žen před zákonem, jež byl považován za vznik feminismu. A pro ženy se tak otevřely dveře nových možností, byl uzákoněn rozvod, práva ženy na vlastní majetek, v Anglii byly založeny první vyšší školy pro ženy a na začátku 20. století se bojovalo také o volební právo žen. Muž už nebyl jediným živitelem rodiny, ženy začaly pracovat i v průmyslu. Domácí práce však žena považovala za přítěž a společenskou izolaci. (Matoušek, 1997) Faktem ovšem zůstává, že na trhu práce ženy měly a dodnes mají horší postavení než muži. Oldřich Matoušek píše, že v této době „...rodina ztratila pevný společenský status daný povoláním svého přednosty“ (Matoušek, 1997, s. 29), dle mého názoru rodina v této době pouze udělala jeden z kroků vpřed, který byl důležitý pro postavení ženy v rodině i společnosti. Posláním ženy není pouze pečovat o rodinu a domácnost, ale také se seberozvíjet, vzdělávat a realizovat, například na trhu práce. Otázka ženské emancipace trvale a soustavně zajímala také Tomáše G. Masaryka, ačkoli instituci rodiny pozornost nikdy nevěnoval a ze sociologie rodiny nenapsal žádnou monografii. Svě přednášky psal ve prospěch rovnoprávného postavení žen ve společnosti a jejich nároku na vzdělání. Byl rozhořčen z tehdejšího přesvědčení, že žena je méněcenná a poddaná svému muži. A byla to právě jeho žena Charlotta Masaryková, která přeložila do českého jazyka knihu liberálního hnutí ženské emancipace, Johna S. Milla *Poddanství žen*. (Možný, 2006)

K otázce emancipace žen v minulosti se věnuje také profesor sociologie Ivo Možný: „Při hledání kořenů emancipačního úsilí žen najdeme v hrubém rozlišení dvě tradice, sahající hluboko do devatenáctého století. Jedna vysvětlovala příčiny „poddanství žen“ jejich ekonomickou závislostí na manželovi a z toho pocházejícím faktickým uvězněním v rodině. Základním agentem útlaku tu byl vlastně manžel, základní dimenzí nerovnosti nerovnost v manželském páru. Základní instrument osvobození byl pak spatřován v otevření světa práce ženám, tedy světa placené práce mimo domácnost.“ (Možný, 2006, s. 35) Cílem měš-

řanských žen se tak přirozeně stalo osvobození žen od závislosti na manželství, jejich ekonomická nezávislost s možností přijmout placenou práci, což bylo do té doby výhradně mužskou záležitostí. Jinak na tom byly dělnické ženy, které se nepotřebovaly prosadit na trhu práce, byly placeny za práci v továrních halách. Dělnická rodina byla velmi nestabilní.

1.2 Současná rodina

Jaká je rodina na počátku 21. století? Matoušek uvádí, že rodina dnes plní svou funkci hlavně vůči malým dětem a v této roli je nezastupitelná.

Co se týče znaků rodiny, sestavil Matoušek následujících „šest základních trendů, týkajících se rodiny:

- Tendence odkládat sňatky a rození dětí na dobu co nejpozdější.
- Tendence ve větší míře zakládat rodinu neformálně, bez legálního sňatku. (Tato nesezdaná soužití jsou spokojenější než sezdané páry, ale v čase méně stabilní. Proto některé vyspělé státy upravují legislativu tak, aby chránila zájem dětí nesezdaných partnerů.)
- Zvyšování rozvodovosti.
- Pokles ochoty lidí po rozvodu vstupovat do dalšího svazku a mít další děti.
- Tendence omezovat počet dětí v rodině, případně nemít děti vůbec.
- Prodlužování doby, po kterou děti a rodiče žijí spolu (platí pro Evropu, nikoli pro USA).

Téměř všechny tyto trendy ukazují na sílící prosazování individuálních zájmů nad zájmy rodinnými.“ (Matoušek, 1997, s. 30)

Je však jisté, že v dnešní době přibývá rodin, kde v domácnosti nezůstává jen žena a kde muž není vždy ten, kdo finančně zabezpečí svou rodinu. Navíc přibývá rodin jednočlenných a ne každé dítě má možnost vyrůst s oběma rodiči. Dnes již není pravidlem, že žena zůstane po sňatku v domácí sféře a jejím posláním bude zajistit muži potomka a dědice. Současné rodiny jsou založeny především na citech a individuálních zájmech partnerů. Paradoxem zůstává, že tyto rodiny jsou méně stabilní.

Ženské a mužské role se začínají vyrovnávat, emancipovaná žena je dnes schopna uživit sebe i své dítě, vychovat ho, zajistit mu patřičné vzdělání a s pomocí lékařů i sama otěhot-

nět. Muž dnes není jednoznačně hlavou rodiny, což ovšem neznamená, že by jeho funkce v rodině ztrácela na významu. Partnerova role je pozměněná, žena od něj neočekává pouze pomoc v domácnosti, ale i zajištění citové jistoty a porozumění. Odborníci se shodují, že současná rodina je rodinou zaměstnané ženy. Je to však hlavně proto, že málokterá rodina by vystačila s jedním (průměrným) platem, a žena je tak mnohdy přetížena souběžnými požadavky práce, rodiny a domácnosti. Žena od muže nečeká pouze pomoc v domácnosti, ale především citovou jistotu a porozumění. (Matoušek, 1997)

1.2.1 Žena, kariéra a její role v rodině

Přirozeným vývojem roste také počet kvalifikovaných žen. Žen, jejichž cílem jsou studia, perspektivní a dobře placené zaměstnání a až poté přichází na řadu myšlenky o založení rodiny. Není dnes již neobvyklý pohled na matky, kterým už dávno bylo třicet let, svého prvního potomka si pořídily ve věku vyšším a přitom ještě stíhají pracovat a vykonávat domácí povolání. Lze konstatovat, že spousta dnešních žen je vytížených nejen prací v zaměstnání, ale i v domácnosti.

Nemalé procento žen se také rozhodne pro bezdětnost, neboť jejich kariéra má pro ně vyšší hodnotu než rodina. Je to způsobeno i tlakem soutěživosti a produktivity práce, který dnešní trh práce ovládá, a ten ženám neposkytuje mnoho možností pro pohodlné zkombinování mateřství se zaměstnáním. Podle Možného je v dnešní době asi polovina vysokoškolsky vzdělaných žen, které nejsou schopny skloubit nároky mateřství se zaměstnáním a zůstávají tak bezdětné celý život. Toto však není výsledkem jen jejich postoje, ale také toho, že obtížné je pro ně najít takového partnera, který by se pro dítě stal odpovědným otcem a spolehlivým rodičem, a žena by tak neprocházela rodičovskými povinnostmi zcela sama. Je však spousta párů, které dokáží skloubit náročné povolání a odpovědnou péči o děti. V dnešní společnosti porodnost stále klesá a rodina již nemá tradiční model – alespoň dvě děti – což je pod úrovní, která je nezbytná k reprodukci populace. (Možný, 2006) „Na druhé straně zdůraznilo feministické hnutí, že práce v domácnosti, ač neplacená, je práce stejně významná a individuálně stejně náročná jako práce mužů v zaměstnání.“ (Možný, 2006, s. 175)

V posledním půlstoletí se vyvinul model dvoupříjmové rodiny. (Možný, 1999) Do věku čtyř let dítěte je žena na mateřské dovolené a po ní se matka dříve, či později vrací ke své-

mu povolání. V západních zemích, a dnes už i u nás, je často mateřská dovolená slučitelná se zaměstnáním, kdy matka po pár měsících od narození dítěte nastupuje do zaměstnání buďto na částečný, nebo plný úvazek. Záleží samozřejmě na tom, jak má matka zabezpečeno hlídání svého potomka.

Postavením žen v pracovním procesu v souvislosti s mateřstvím a těhotenstvím se zabývá Příb a kol.: „Právní úprava postavení žen v pracovním procesu obsahuje poměrně široký komplex otázek. Ústava a ústavní zákon, kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod, stanoví, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví s tím, že ženy mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci, na zvláštní pracovní podmínky a ženě v těhotenství je zaručena ochrana v pracovních vztazích stejně jako odpovídající pracovní podmínky. Nutno konstatovat, že ochrana zaměstnanců pečujících o děti je u nás na vysoké úrovni a mnohdy převyšuje obvyklé standardy vyspělých evropských států.“ (Příb a kol., 2002, s.10)

Se zajímavým návrhem přišla v devadesátých letech Felice N. Schwartzová ve svém díle *Lámání tradice: ženy a práce, nová životní realita*. V knize autorka vyzývala velké i malé podniky, aby pro své zaměstnance připravily tak zvanou „máminu cestu“ (mummy track), která by umožnila pomalejší a přerušovanou kariéru. Možný popisuje, že tato změna ve firmách by zvýšila zastoupení žen alespoň na vyšších postech managementu. Autorka předpokládá, že po institucionalizaci modelu zdrženlivější kariéry by možnost „máminy cesty“ oslovila i nemalé procento mužů, kteří by dočasně upustili od maximálního pracovního nasazení. (Možný, 2006)

Snaha vyrovnat se s kariérou mnohdy vede k opačnému trendu – ženy odkládají narození svého prvního potomka a porodnost se tak rapidně snižuje. Některé ženy se stávají matkami až poté, co získají dobré pracovní místo a dosáhnou v něm úspěchu, který dlouho plánovaly. Díky vysokému příjmu jim však je umožněno platit si kvalitní péči o domácnost a potomka. Trend odkládání mateřství vzhledem ke vzdělanosti a zaměstnanosti žen blíže vysvětluje Sobotková: „Ženy, které odkládají mateřství, mají většinou vyšší vzdělání, žijí a pracují ve městě, budují nejdříve svou profesní pozici, kariéru. Je zajímavé, že starší matky samy jen málokdy vysvětlují odložení svého mateřství právě profesními důvody. V britském vzorku matek nad 40 let jen 5% uvedlo tzv. kariérové důvody jako příčinu svého pozdního mateřství. Ženy zaměstnané v oblasti školství, výzkumu či vědy mají dost problematické rozhodování, kdy mít děti, zvláště když přestávky v kariéře jsou považovány

za brzdu profesního rozvoje. Nové průzkumy na velkých univerzitách v USA ukázaly, že 55% vdaných žen do 40 let věku nemá děti.“ (Sobotková, 2001, s. 113)

V debatách o fenoménu zaměstnané matky se stále hovoří o citových deprivacích dítěte. „Názor, že zvýšená orientace žen na zaměstnání a soustředění obou rodičů na sebe sama, na své problémy a na své „vyžití“, je sociálním a psychickým pozadím anomických projevů spojených častěji s dospíváním v soudobých společnostech, v poslední době opět nabývá na váze: neznamena ještě, že by citová deprivace dítěti prospívala, ba ani to, že ho ve zdrcující většině případů nepoškozuje.“ (Možný, 2006, s.183) U párů, které se pro rodičovství rozhodují, vzbuzují tyto názory především rozpaky.

Jak by se tedy rodiče měli zachovat, aby nezničili ani svou životní kariéru, ale ani rodinu? Ne pro každého je tato otázka jednoduchá, některé dívky se po studiu vdají, jejich snem je spokojená rodina a věří, že při odrostlejších dětech bude zároveň jednodušší pracovat. Jiné ženy však chtějí využít svých znalostí a vědomostí ke kariéře a na muže ani rodinu nemají čas. Pozdní mateřství nepovažují za problém, což je však v rozporu s lékařskými teoriemi, které pozdní otěhotnění mnohdy za problém považují. Ivo Možný dospěl k tomuto závěru: „Všeobecně lze pozorovat, že rodinný cyklus ztratil svou stereotypnost a jednostrannost: celoživotní profesionální orientace muže a dilemata ženy, zda a jak dlouho obětovat svou kvalifikaci potřebám dětí, se dekomponovalo v sadu strategických rozhodnutí, jež individualizují rodinný cyklus v dosud nebývalé míře. Nejvlivnější autoři teorií sociálního vývoje na konci našeho století považují právě tuto situaci za určující znak postmoderní situace.“ (Možný, 1999, s. 170)

Nejeden autor předpovídá tradičnímu způsobu fungování rodiny konec. Pro sociology to není nová úvaha, zabývají se jí několik let. Vždyť konec rodiny předpovídali už filosofové klasického Řecka dávno před Kristem, jedním z nich byl i Platón. Později na něj navázali se svými teoriemi konce rodiny Thomaso Campanella či Marx a Engels, kteří předpoklad konce rodiny považovali za součást své vize k osvobození člověka. (Možný, 2006)

2 MATEŘSTVÍ A VOLNÝ ČAS

„I dnes vidí mnohé ženy mateřství coby prvořadé poslání ženy. Jenom matka přece nejlépe ví, co její dítě potřebuje – matku nemůže nikdo nahradit.“ (Špatenková, 2006, s.83) Mateřství není biologickou ani společenskou povinností, je však významnou součástí života každé dosavadní generace. Mateřství je volbou, zda žena chce, či nechce být matkou. V současné době je k dispozici snadno dostupná antikoncepce a rodičovství tak není nevyhnutelným následkem sexuálního života. To umožnilo ženám svobodně se rozhodovat, zda-li jsou na mateřství připraveny, či nikoli. Následná výchova dětí je úkolem celoživotním a mísí se při něm pocity radosti i zoufalství, pocitu neschopnosti i lásky a řeší se neje-den problém.

Mateřství vždy bylo a bude nezbytnou a důležitou součástí společnosti. Jeho podoby jsou však pro každou společnost rozdílné. Šedřová ve své studii zaměřené na mateřství jako pozitivní hodnotu upozorňuje na rozdíly mateřství v „tradičních rodinách, kde je mateřství nazíráno jako samozřejmé a celoživotní poslání ženy, jemuž je podřízeno vše ostatní.“ (Šedřová, 2003, s. 13) Jinak je tomu v „soudobé euroamerické kultuře, kde jde pouze o určitý interval – etapu, kterou žena věnuje dítěti a poté se opět vrací do pracovního života.“ (Šedřová, 2003, s. 13)

České ženy se dnes chovají na první pohled konzervativně. Pokračuje zde trend, který v nedávné době propůjčil domácnosti výsadní postavení. Domov představoval svobodu. Zásadní se také v osmdesátých letech stalo prodloužení mateřské dovolené na tři roky, a ženy tak nemusí dávat své děti do jeslí a nastoupit příliš brzy do zaměstnání. Tento trend se prohlubuje i dnes, kdy dochází k všeobecnému zavírání těchto zařízení, což mnohé matky, které se brzy po porodu chtějí vrátit do práce, nevítají.

K otázce mateřství je nutno zmínit i fakt, že dětí se, jak již bylo zmíněno, rodí méně. Uspokojivých odpovědí na otázku, proč tomu tak je, můžeme najít hned několik: tendence využít kariérního postavení, nízké společenské hodnocení mateřství, materiální důvody, neplodnost, možnost antikoncepce či absence vzorů. Jednou z odpovědí může být i bezradnost v otázce, jakým způsobem se identifikovat s novou rolí. Co dělat? Čím vyplnit dlouhé dny v bytě či velkém domě? Zdaleka ne všechny ženy – matky – se s nároky a novou rolí dokáží vyrovnat (např. je-li těhotenství neplánované, nechtěné). Postmoderní svět vnáší zmatek i do nejpřirozenějších rolí a vztahů člověka a vyvolává u mnohých potřebu návratu

k jednoduššímu světu zvyků, instinktů, sousedských vztahů a přirozených autorit. (Sobotková, 2001)

Výzkumy ukazují, že k porevolučnímu ideálu českých žen však mateřství patří i nadále. Bezdětných žen není mnoho, i když je mateřství často odkládáno na pozdější dobu. Některé ženy se však potomka v pozdějším věku nedočkají, neboť již nejsou v produktivním věku a otěhotnět se jim nepodaří. Pravdou je, že většina žen odmítá tvrzení, že žena – matka má být pouze doma, vytvářet ideální prostředí pro muže a děti, vařit, uklízet a být pouze matkou a manželkou. Podle mého názoru by žena měla zůstat hlavně ženou, tedy sama sebou, rozhodovat a jednat dle svého uvážení.

Odborníci se shodují, že na tzv. stylu mateřství se podílí vztah mezi matkou a dcerou. Je to zajímavé především z hlediska současných mladých matek, které byly vychovány svými babičkami či ústavními kolektivními zařízeními. Již v porodnici vzniká vazba mezi matkou a dítětem. To si však matky dříve neuvědomovaly, v porodnicích nebylo příliš podporováno ani kojení a trvalý kontakt dítěte s matkou. Jsou-li do denní péče svěřovány děti mladší než jeden rok, vyvinou se u nich slabé a nespolehlivé vazby na rodiče.

O vlivech, příčinách a důsledcích výchovy, díky níž se vztah matky k vlastním rodičům odráží v jejím postoji k dětem mluví i Karen Horneyová, píše o tzv. konfliktech spojených s mateřstvím. „Za posledních třicet nebo čtyřicet let byly vrozené výchovné schopnosti matek hodnoceny různě. Před zhruba čtyřiceti lety byl mateřský pud považován za naprosto spolehlivé vodítko ve výchově dětí. Když se ukázalo, že samotný mateřský pud nestačí, následovalo stejně tak přehnané zdůrazňování víry v teoretické znalosti týkající se výchovy.“ (Horneyová, 2004, s.171)

Ani argumenty o kvalitě společně stráveného času, které fungovaly v minulosti, nejsou dosti přesvědčivé. Představa, že stačí věnovat se dítěti intenzivně hodinu denně, připomíná více než rodičovství drezúru. Na povel přece nedokážeme vyjádřit své pocity ve striktně stanovenou dobu. A děti také ne. Jednotná autoritativní výchova, kterou u nás prošla většina současných matek, prosazovala jako nejdůležitější princip trvalé podřizování se vyšším zájmům. Úspěch pokusu o vymodelování ideální ženy, která bude úspěšně zvládat veškeré své role, byl nedávno vyměněn za radikální zjednodušení životního stylu. Instantní potraviny, chůvy, hlídání v „baby školkách“ či jeslích...

Rodičovství, potažmo mateřství, má však pro ženu spoustu přínosů. Sobotková uvádí následující výčet: 1) rozvoj vztahů (mateřství přináší nový a radostný vztah s dítětem, nový pohled na manžela jako na otce, nová přátelství), 2) osobní naplnění (mateřství jako příležitost k sebevyjádření a osobnímu rozvoji), 3) pocit morálnosti, pokračování rodu, 4) mateřství a rodičovství jako výzva, zdroj podnětů, 5) pocit kreativity a naplnění, 6) rodičovství je známkou dospělosti, 7) zdroj moci a pocit kontroly. (Sobotková, 2001, s.115) Je zřejmé, že všechny tyto hodnoty se nemusí vyskytovat u všech rodičů. Naopak u mnohých má mateřství také utlumující faktory, mluvíme o pocitech selhání, omezení v osobní svobodě ženy či z důvodů vyčerpanosti ženy může mít špatný dopad na manželství.

2.1 Přejchod k rodičovství

Rodičovství je široký koncept s odlišným obsahem podle fází rodinného cyklu, jak tvrdí Možný. Koncept rodinného cyklu v sobě zahrnuje přechody mezi těmito fázemi, což je základem odlišnosti každé rodiny. Nejvýznamnějším přechodem v životě člověka je již po staletí přechod k rodičovství. Fázemi rodinného cyklu se zabývala i Alice Rossiová a poukazuje na čtyři aspekty přechodu k rodičovství, které bych zde ráda přiblížila:

- 1) Prvním je přechod, ke kterému dochází pod kulturním tlakem, působícím především na ženu. Role ženy byla vždy spojována s mateřstvím. Žena je však mnohdy pod silným tlakem kultury a ne vždy mu dokáže ustoupit, např. při umělém přerušování těhotenství, kdy kulturní tlak na ženu, který tradičně umělé přerušování odmítá, je ženě velkým soupeřem při rozhodování. Stejně pocity prožívá i žena bezdětná a denně se potýká s otázkami: proč ještě nemá dítě nebo je mít nemůže?
- 2) Přechod, k němuž dochází mimovolně. Velmi často bývá první dítě počato neplánovaně, a tak téměř po celou druhou polovinu dvacátého století bývala víc než každá druhá nevěsta těhotná. Dnešní vzorce teorie zakládání rodiny se však změnily. Dnes partneři sňatky a zakládání rodiny oddalují, dokud nezískají alespoň ekonomickou autonomii.
- 3) Přechod k mateřství je nezměnitelný, to je způsobeno nezastavitelným tempem sociálních změn v posledním století. Člověk ztrácí oporu v tradicích a je na něm, jak se v dané situaci rozhodne, aniž by měl při sobě podporu, což vede k situacím, kdy musí riskovat. Některá rozhodnutí revokovatelná jsou, postupem času se dají měnit, smazat a

zkusit znovu, mateřství se však měnit nedá. U dítěte můžeme změnit školku, školu, lékaře, ne však dítě samotné a vědomí, že jej máme.

- 4) Přejít zlomový. Mnoho věcí nám je v životě signalizováno předem, než se stanou. Než děti opustí domov, dávají to rodičům najevo chováním i jednáním, také sňatek je připravován a podrobně plánován delší dobu a rodiče jsou tak na mnohé věci předem připraveni. Narození dítěte a nová role rodiče však nastane ze dne na den. Najednou se mezi manželi objeví člověk, který tu nikdy dříve nebyl, neznají jeho přání, potřeby a nerozumí mu. Žena je těhotenstvím na tuto situaci připravena fyziologicky, nikoli však sociálně. Těhotenství je pro ženy obdobím iluzí o miminku a zejména matky prvního dítěte tak mnohdy po jeho narození zažívají šok a mentální nestabilitu raného mateřství, v těžkém průběhu bývá označována jako laktační psychóza, která je způsobena jak hormonálně, tak i sociálně. (Možný, 2006, s149-152)

2.2 Žena na mateřské dovolené

Je na každé ženě a jejím partnerovi, jak budou vychovávat své děti. Jaká je jejich životní filozofie, finanční možnosti, jaké a zda-li vůbec mají možnosti hlídání dětí i to, zda bude žena pokračovat ve stylu výchovy svých rodičů, nebo má své vlastní postoje k výchově dítěte. Výchova je i prvním soupeřem žen, které se rozhodly obnovit u nás prestiž mateřství, tedy nové povolání a roli pro každou ženu – roli matky. Tím druhým jsou naprosto odlišné zkušenosti, které předchází generace „zvládly“. Spousta žen si zřejmě často vyslechla slova svých matek či babiček, že ony své děti zvládaly bez větších problémů, děti nebyly rozmazlené a nedostaly vše až „pod nos“ tak, jako to dopřávají dnešní matky svým dětem. Třetím soupeřem mohou být neutuchající pochybnosti matky: „Dělám to správně?“ Žena na mateřské dovolené nemá být dokonalá, ale počínat si tak, aby nejednala v rozporu se svým svědomím.

Nemyslím si, že mateřská dovolená má správné označení. Za dovolenou ji nepovažuje téměř žádná matka. Pro ženu je toto období plné změn a nároků, které často nelze zvládnout. Matka, která se víceméně bez přípravy ocitne s dítětem či dětmi uzavřená do čtyř stěn, má před sebou těžkou zkoušku a v prvních dnech může trpět i různými potížemi. Mateřství je práce.

O koloběhu čtyřadvacetihodinové péče se mnozí psychologové vyjadřují jako o zátěži, která je pro jednoho člověka velmi obtížná. Ženy na mateřské dovolené se tak často cítí sociálně izolovány. Mohou zažívat pocity vydělení ze společnosti mísící se s nejistotou. Většina žen používá ke stručnému popisu svého současného společenského zařazení slov „jsem doma“. Pokud tato slova řekneme my, znamená to, že jsme v pohodlí domova a ne v práci. Pokud tuto informaci řekne žena na mateřské dovolené, chce tím vyjádřit, že její práce má jiný charakter a je jiného druhu než práce v zaměstnání. (www.rodina.cz)

2.2.1 Rodinné kompetence

Na rodinu se může nahlížet jako na místo, kde lze získat nejdůležitější neformální dovednosti, které dokáží formovat osobnost. V rodině se získávají dovednosti, které jsou nesmírně rozmanité. V málokteré profesi lze rozvíjet tak širokou paletu dovedností. Práce v rodině je spojena s velkým nárokem na zodpovědnost a má silný citový náboj, zkušenosti jsou tak trvalejší a hlubší. V Německu a Rakousku se hovoří v tomto smyslu o domácnosti jako o pracovišti a psychosociální dovednosti, které se zde prohlubují, se nazývají rodinné kompetence. Myšlenka rodinných kompetencí má své kořeny v minulosti i v oblasti státní politiky, kde se s ní setkáváme ve dvou přístupech. V případě potřeby integrace do pracovního procesu velké skupiny pracovních sil s rozdílnou dosavadní pracovní praxí a v situaci, kdy trh práce potřebuje odkrýt rezervy potencionálních pracovních sil při nedostatku pracovníků, kteří by se mohli prokázat dostatečnou kvalifikací. V již zmíněném Německu a Rakousku rodinné kompetence přispívají k odstranění diskriminace žen i mužů pečujících o rodinu tím, že ovlivní jejich vlastní sebehodnocení i smýšlení zaměstnavatelů. Díky získávání a prohlubování psychosociálních dovedností prací pro rodinu je možné považovat mateřskou dovolenou za příležitost k osobnostnímu růstu. (Rodinné kompetence a jak nám mohou být užitečné v zaměstnání, CRSP)

Práce pro rodinu reprezentuje nejen materiální hodnotu, ale trénují a učí se v ní také kompetence, které mají velký význam i pro pracovní svět a budou se ženám kdykoliv hodit. Patří k nim hlavně:

- Komunikační dovednosti

V rodině se trénuje schopnost navazovat kontakty a schopnost komunikovat, protože práce pro rodinu znamená např. naslouchat členům rodiny (když jsou děti smutné, partner roz-

zlobený, členové rodiny mají nějakou prosbu). Tato kompetence je v rodině důležitá a především žádaná. Dále vytvářet kontakty s jinými ženami na mateřské dovolené či rodiči.

- Organizační dovednosti

Plánování a organizace úkolů vytváří podmínky jak pro práci pro rodinu, tak i výtěžnou činnost. Rozdělení práce pro rodinu a domácnost vyvolává otázky Kdo nakupuje? Kdo vyzvedne děti z hlídání? Kdy se vaří a uklízí? Jak vypadá průběh dne? Důležité je také rozlišovat důležité a nedůležité projekty. Žena se musí v daném okamžiku umět rozhodnout pro činnost či situaci, která je v daném momentu prioritní. Zacházení s komplexními situacemi a řazení činností jsou pevnou součástí každodenní práce pro rodinu.

- Umění rozhodovat se

Schopnost rozhodovat se a také vlastní iniciativa jsou v rodině každodenně žádány. Práce pro rodinu znamená např. motivovat (iniciovat setkání s jinými dětmi) a rozhodovat se (co je pro dítě, rodinu či domácnost nejlepší). Práce pro rodinu znamená připravovat rozhodnutí a při respektu k různým názorům vybrat to pravé.

- Flexibilita

Umět rychle reagovat na nové situace a se samozřejmostí zpracovávat nastalé změny. Taková flexibilita je pevnou součástí práce pro rodinu. Žena musí bezodkladně a samostatně řešit nečekané události (nemoc partnera, dítěte) a musí je zorganizovat profesionálně a flexibilně. Umět se také přizpůsobit novým okolnostem (narození druhého dítěte, nástup dítěte do školky/školy), řešit situace s ohledem na zájmy všech zúčastněných a vyjít s prostředky, které jsou právě k dispozici.

- Komplexní řešení problémů

V rodině musí žena téměř denně řešit problémy svých dětí (problémy ve škole, s učením) tak, aby se neztratila motivovanost dětí. Problémy však mohou být i z nastalých změn (např. stěhování) či finanční potíže.

- Schopnost učit se

Práce pro rodinu znamená poradit si i s takovými tématy, pro která rodič nemá školní vzdělání (zdravotní, technická aj.), a také obstarávat informace pro úspěšnou práci pro rodinu (např. v médiích, poradenských zařízeních, během setkání s ostatními rodiči).

- Týmová práce a empatie

V rodině je potřeba domlouvat a vyřizovat úkoly, plánovat domácí úkoly, nákupy nebo výlety a nápady poté vyhodnocovat, vcítit se do ostatních členů rodiny, jak by s nápadem souhlasili, zda není příliš náročný.

- Umět řešit konflikty a umět se prosadit

Rodina vyžaduje pozitivní řešení konfliktů. Žena by při řešení měla pracovat s různými názory a domýšlet i možné následky (jak hlasité mohou děti být – co lze čekat od sousedů?). Zachovat si určitý odstup je ale také důležité, protože ne všechna přání a potřeby je žena schopna splnit. (Rodinné kompetence a jak nám mohou být užitečné v zaměstnání, CRSP)

Z rodinných kompetencí profituje především ta žena na mateřské dovolené, která se chce co nejdříve nastoupit do zaměstnání. Mateřská dovolená a mateřství je pomocnou rukou k tomu, aby své kompetence v rodině objevila a později je v zaměstnání dokázala využít.

2.3 Volný čas jako fenomén

„Volný čas není světem sám pro sebe, který naslouchá výhradně vlastním zákonům. Naopak je důsledkem a současně částí průmyslově společenského systému, organizace člověka a moderní civilizace. Nepřipouští chápání, oddělené od svých příčinných určujících faktorů.“ (Vážanský, 1993, s. 5) Není jednoduché vysvětlit pojem volný čas. V literatuře je velké množství definic a ukazují velkou variabilitu jednotlivých významů (ekonomické, psychologické, filozofické či kulturní). Každý si však pod pojmem volný čas představí něco jiného. Volný čas je pro jednoho odpočinek doma po pracovním dni, pro jiného je časem stráveným zálibami a koníčky. Pávková pod pojem volný čas zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti či zájmové vzdělání. S pojmem „volný čas“ jsou spojeny jak časové aspekty (pracovní doba), tak i obsahové (volnost). (Pávková, 2002) Vážanský rozděluje „dva hlavní směry v chápání pojmu volný čas:

A) negativní pojem volného času:

Volný čas v tomto slova smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovním podmíněném čase, povinnostech v domácnosti a uspokojení základních biologických potřeb atd.;

B) pozitivní pojem volného času:

Volný čas je charakterizován jako volně disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu... Je také dobou, v níž se individuuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně svobodně realizovat a dělat to či ono, k čemu jej nikdo nenutí a k čemu také není podvědomě nucen.“ (Vážanský, 1993, s. 11)

Havighurst se domnívá, že volný čas se musí starat o účast na našem sociálním životě, má nám poskytovat možnosti k zajímavému prožití, dbát na pravidelné utváření životní činnosti člověka a být pramenem úcty k sobě samému.(Vážanský, 1993)

Způsob využívání volného času je podle Pávkové také ukazatel životního stylu. Životní styl je souhrnem životních forem, které zahrnují hodnoty člověka, chování i ovlivňování materiálních a sociálních životních podmínek. Každý člověk má svůj vlastní systém hodnot a utváří ho vlivem životních podmínek a vlastní aktivitou. A z hlediska volného času lze lidi členit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Pro některé je ale největší hodnotou práce, a to i v případě žen na mateřské dovolené. Péče o dítě je pro ně hodnotou na prvním místě, na svůj volný čas by však neměly zapomínat a vytvořit si pro něj ve svém režimu místo. (Pávková, 2002) „Rodiny se od sebe odlišují svým životním stylem i způsobem využívání volného času. Základní návyky a postoje si všichni přinášíme ze své původní rodiny. V době mateřské dovolené mnoho žen pociťuje nedostatek sociálních kontaktů, cítí se být často samy pouze s malým dítětem. Je pro ně vhodné, mají-li možnost trávit určitý čas ve skupině lidí shodných zájmů.“ (Pávková, 2002, s.30, 31) Pokud si pro sebe žena najde alespoň trochu volného času i na mateřské dovolené, ať už formou aktivit či relaxace, může jí to pomoci vymanit se z každodenního stereotypu a „zachránit“ ji v náročných životních situacích. Důležité je naučit se se svým volným časem dobře a smysluplně hospodařit a uvědomit si své životní hodnoty.

2.4 Volný čas ženy na mateřské dovolené

V naší společnosti přetrvává názor, že ženy mají myslet především na děti a rodinu, dělat vše v jejich zájmu. Vlastní potřeby však žena nemůže dlouho popírat. Musí si uvědomit, že její zájmy, záliby a seberealizace mimo domov není čas ukradený rodině. V naší společnosti je podle psychoterapeutky Yvony Lucké zakotven názor, že dělat něco pro sebe není věc přirozená. Dnešní ženy raději vyhoví všeobecnému očekávání dělat něco pro rodinu - své

děti, manžela a rodiče. Takové ženy se však často dostávají do depresí, hlavně v období zvýšené zátěže. Pokud si chce žena udělat čas pro sebe, musí se mnohdy vypořádávat s negativními názory okolí a má pak výčitky a pocity viny – často v konfrontaci s vlastními rodiči. (www.rodina.cz) Je tudíž patrné, že negativa o mateřství předávají dalším generacím samy ženy. Podstatou negativních poselství je to, že si matky neuměly ve svém životě udělat prostor pro to, aby se cítily dobře. A právě specifickým rysem v péči o dítě je dlouhodobé nevyužívání a nerozvíjení některých schopností matky. Jednotvárnost práce v domácnosti v kombinaci s omezenými sociálními kontakty vrhá matku s dítětem do silné vzájemné závislosti, která je nazývána emocionálním skleníkem nebo také syndromem „čtyř stěn“. Matka trpí pocity méněcennosti a bezmocnosti, které v krajních případech přerůstají v deprese či panické poruchy. Proto je důležité, aby si matka vyhranila volný čas pro sebe. Mnoho žen na mateřské dovolené také uvítá možnost kombinace práce s péčí o dítě a domov. Spousta z nich by ráda našla zaměstnání na částečný úvazek, což však není bez pomoci s péčí o dítě jednoduché. (www.rodina.cz)

Matka malého dítěte nezbytně potřebuje nějaký volný čas pro sebe. Ve většině rodin je možné vyhradit si například část jednoho dne v týdnu pro sebe, kdy dítě přijde pohlídat babička či někdo z rodiny. Takto získaný čas by měla matka využít co nejlépe, nikoli dohánět zanedbané domácí práce. Může zajít třeba na cvičení, do kina, na výstavy nebo si přečíst knížku. S přibývajícím věkem dítěte je dobré domluvit si pro sebe delší čas, zajít s kamarádkami na kávu, jít si zaplavat nebo si nechat udělat masáž. Je také dobré vyjet si například s kamarádkou či matkou na víkend někam pryč a dopřát tak dítěti intenzivní kontakt s otcem.

Mateřství většinu žen naplňuje, uspokojuje a obohacuje. Zároveň je to čas, který má být věnován nejen dětem, ale i ženám samotným.

3 MOŽNOSTI A ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Každá matka na mateřské dovolené by měla uvážit a uvědomit si, jakým způsobem co nejlépe vyplní volný čas, který bude alespoň chvíli mít pro sebe, když dítě bude například hlídat partner či babička. Vedle dítěte by si tak žena měla vybrat jakoukoliv aktivitu proto, že ji dělat chce, ne proto, že od ní okolí očekává něco jiného. Žena je díky mateřství v nové fázi života a může udělat i pro sebe něco nového. Spousta žen na mateřské dovolené začala dálkově studovat vysokou školu a nejedna matka založila ve svém městě mateřské centrum či klub maminek. Studium vysoké školy si žena ulehčí nástup do zaměstnání po mateřské dovolené, plánovat budoucnost se tak mnohým vyplatí. Dalším důležitým krokem je vyhledávat takové sociální prostředí, ve kterém se žena cítí dobře.

Pro každou ženu na mateřské dovolené je nezbytné, aby si našla volný čas pouze pro sebe. Odreagovala se, relaxovala či jej vyplnila aktivním způsobem trávení volného času.

3.1 Vybrané aktivity žen na mateřské dovolené

Jak jsem již zmínila, některé ženy na mateřské dovolené založily ve svém okolí mateřské centrum nebo se na jeho činnosti aktivně podílí. Je k tomu zapotřebí nejen energie a čas, ale také trpělivost, dobré organizační a komunikační dovednosti a samozřejmě kreativita a odvaha. Matka, která se chce odreagovat od domácnosti aktivněji po fyzické stránce, najde uplatnění například jako cvičitelka aerobiku, která musí po celodenním shonu mít ještě sílu motivovat i jiné ženy k pohybu. Jistě mnoho rodičů také absolvovalo s dítětem cvičení rodičů s dětmi a spousta matek taková cvičení vedou. Matce, která tráví léto s dětmi jako vedoucí dětského tábora, nesmí chybět rychlost či pečlivost a má jistě schopnost snášet zátěž, dobrý postřeh a kreativitu. V dnešní době jsou velmi potřebné počítačové a jazykové znalosti a matka se tak může stát vedoucí takového kurzu, kde bude zapotřebí být důsledná, komunikativní a schopná zvládat více věcí najednou. Dnešní doba také klade důraz na sebevzdělávání, a je-li žena dostatečně motivovaná, cílevědomá a schopná stanovit si priority, může zasednout nad učebnice a během mateřské dovolené tak vystudovat například vysokou školu. Spousta žen je však i na mateřské dovolené stále žádanými odbornicemi ve svém oboru, a proto některé neodmítají přednášet nebo se zúčastnit různých seminářů. (Rodičovství jako zdroj profesionálních kvalit, NCR)

Po celé České republice existuje nemálo možností, kde by ženy na mateřské dovolené mohly trávit svůj volný čas ať už s dětmi, či bez dětí. Trávit volný čas bez dětí a rodiny a odreagovat se tak může každá žena individuálně, záleží především na jejich potřebách a zálibách.

S dětmi mohou ženy na mateřské dovolené v naší republice navštěvovat např. Dětské a mateřské kluby, Komunitní centra, kde je klub i kurzy pro matky a zajištěné hlídání malých dětí, či Kulturní a mateřská centra. V Praze je také Občanské sdružení MUM, které mohou navštěvovat ženy na mateřské dovolené s malými dětmi. Je zaměřeno především na vzdělávací programy pro ženy po skončení mateřské dovolené a snaží se jim tak usnadnit návrat do zaměstnání a zvýšit jejich šance na pracovním trhu.(www.peknyden.cz)

Ve Zlíně si mohou ženy na mateřské dovolené vybrat například z těchto zařízení:

- Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně
- Český svaz žen
- Mateřské centrum - Malenovice
- Oblastní spolek Českého červeného kříže Zlín (www.mestozlin.cz)

Pokud chce mít žena na mateřské dovolené volný čas pro sebe alespoň část dne v týdnu a dítě nemá kdo hlídat, může využít služeb různých středisek ve Zlíně (uvádím i zařízení pro starší děti, případně pro děti tělesně i mentálně postižené):

- Astra – dům dětí a mládeže
- Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně
- Dětské centrum Zlín
- Jesle
- Mateřská škola pro zrakově postižené
- Naděje (Zlín, Otrokovice) – denní stacionář s chráněným pracovištěm
- Radost – zařízení pro děti a mládež s mentálním postižením (www.mestozlin.cz)

3.1.1 Síť mateřských center v České republice

V České republice existuje tzv. Síť mateřských center, což je občanské sdružení, sdružující jednotlivá mateřská centra z celé republiky. Vzniklo v roce 2001 na základě potřeby mateřských center. Charakteristika Sítě mateřských center:

- pomáhá vzniku nových mateřských center
- poskytuje podporu a metodické vedení
- vytváří prostor pro vzájemnou spolupráci a výměnu zkušeností
- koordinuje společné projekty
- členem se může stát každé mateřské centrum, které je otevřené a dostupné všem sociálním skupinám bez ohledu na původ a rasu
- nabízí široké veřejnosti informace o mateřských centrech i o činnosti Sítě mateřských center v České republice (www.materska-centra.cz)

Mateřská centra nejčastěji zřizují matky na mateřské dovolené, které se podílí na jejich samosprávě a zároveň zajišťují programy umožňující matkám s malými dětmi vyjít ze sociální izolace. Mateřská centra jsou založena na principu rodinné svépomoci a vzájemné službě, poskytují společenství a solidaritu, nabízí výměnu zkušeností i laické poradenství. Mateřská centra pořádají programy pro matky a děti, tvořivé, vzdělávací, sportovní, rekvalifikační i jednorázové akce.

Idea mateřských center přišla do naší republiky z Německa. „Česká mateřská centra představují v zemích východního bloku ojedinělý příklad budování občanské společnosti zdola z tzv. občanského podhoubí.“ První informace o mateřských centrech v Německu se u nás objevila v roce 1990 a již v roce 1992 vzniklo první mateřské centrum v České republice v Praze. Po mnoha seminářích a kongresech i seznamování se s centry bylo v naší republice roku 1999 téměř osmdesát mateřských center a koncem roku 2006 se jejich počet téměř ztrojnásobil a blíží se k číslu dvě stě. (www.materska-centra.cz)

Zajímavou novinkou se před třemi lety stala akce, kdy česká a německá mateřská centra založila mezinárodní síť mateřských center MINE, v nichž se matky v mateřských centrech snaží zlepšovat životní podmínky rodin s dětmi.

„Hlavními úkoly Sítě mateřských center jsou:

- koordinace mateřských center v České republice
- podpora a metodické vedení nově vznikajících mateřských center
- konzultace a poradenství pro již fungující centra
- spolupráce se státními i nestátními organizacemi
- spolupráce s partnerskými organizacemi v zahraničí
- spolupráce s médii
- reprezentace mateřských center navenek v České republice i zahraničí
- dokumentace společných akcí a vedení archivu o činnosti jednotlivých mateřských center
- pořádání seminářů, konferencí, kongresů s tematikou mateřských center
- pořádání celorepublikových akcí“ (www.materska-centra.cz)

Mateřská centra fungují již pár let v různých městech České republiky a nyní zažívají rozmach. Před lety by se zdálo, že mateřská centra jsou pouze rozptýlením pro rakouské či německé matky, které nevěděly, jak naložit s volným časem. Potřebu společného prostoru, kam mohou přicházet matky s dětmi již od kojeneckého věku, si české ženy přiznaly až o něco později. Na uvědomění si potřeby mateřských center mělo svůj největší podíl zřejmě hromadné zavržení jeslí koncem minulého století. Dnes se však u českých matek objevuje nemalé nadšení pro mateřská centra a stále více žen se vrhá do jejich zakládání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CENTRUM PRO RODINU A SOCIÁLNÍ PÉČI

Pro svou praktickou část bakalářské práce jsem si vybrala Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně, v němž jsem vykonávala poslední praxi a ve kterém dodnes externě pracuji, především s dětmi. Jako zajímavá se mi jevila práce Centra se ženami na mateřské dovolené, díky které jsem si uvědomila, jak důležitá pro mnohé matky je. Nejdříve se pokusím přiblížit vznik a činnosti Center pro rodinu, v následující kapitole se zmíním o Národním centru pro rodinu, které Centra pro rodinu v různých městech republiky koordinuje a informuje o aktivitách a činnostech v jiných městech. Poté se zaměřím na činnost Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně, které je jedním ze sítě pastoračních středisek pro rodiny Arcibiskupství olomouckého a ke kterému se vztahuje vlastní výzkum.

4.1 Národní centrum pro rodinu

Centra pro rodinu v celé ČR sdružuje Národní centrum pro rodinu. Idea založení Národního centra pro rodinu se začala jevit jako velmi aktuální potřeba pro koordinaci již existujících Center pro rodinu, jejich aktivit a vzájemné předávání zkušeností. „Současně však bylo zřejmé, že katolická církev se nechce angažovat pouze pro rodiny návštěvníků vlastních kostelů. Mladé rodiny s dětmi byly v této době nejvíce stresovanou sociální vrstvou, tu a tam se tento fakt objevil i v oficiálních dokumentech jak odborných, tak politických. Pro některé představitele církve bylo zřejmé, že vedle konkrétních nabídek rodinné pastorační práce pro rodiny je třeba se též angažovat pro společnost jako celek. Církev vnímala potřebu vyjadřovat se kompetentně k otázkám týkajícím se rodiny obecně. Tato potřeba vychází z celoevropské tradice a je samozřejmostí ve státech s nepřerušným demokratickým vývojem. Církev jsou tradičními obránci rodiny proti působení těch společenských trendů a tendencí, které omezují prostor pro fungování rodin, labilizují je a zpochybňují jejich důležitost.“ (Ambrozková a kol., s. 77)

Jak se zdá, u nás velmi zřetelně, podpora rodin představuje prakticky shodný cíl pro nejrůznější subjekty, mezi které patří určitě stát i církev. Jde tedy o prostor pro spolupráci, kterou chce katolická církev na tomto poli rozvíjet, a právě idea založení Národního centra pro rodinu s touto snahou korespondovala. V roce 1996 tak bylo Národní centrum pro rodinu založeno a registrováno jako veřejná církevní právnická osoba. (Ambrozková a kol. s.77)

Klíčovými úkoly vyplývajícími ze statutu Národního centra pro rodinu jsou „prezentace a obhajoba postojů a zájmů katolické církve, České biskupské konference a diecézních Center pro rodinu v otázkách manželství a rodiny na celospolečenském fóru a dále plnění úlohy informačního a koordinačního centra pro diecézní Centra pro rodinu a podobně zaměřené rodinné organizace a hnutí v celé České republice.“ (Ambrozková a kol., s. 78)

Jako velmi užitečná se ukázala spolupráce s některými zahraničními partnery, především s vídeňským Institutem pro manželství a rodinu, s Rakouským institutem pro výzkum rodiny a se Sociálním institutem KAB v Německu. Výsledkem spolupráce je například účast pracovníků Národního centra pro rodinu na významných evropských konferencích, týkající se problematiky rodiny z hlediska jejího vědeckého výzkumu i její politické podpory, která je navrhována a realizována v různých státech. (Ambrozková a kol., s.79) Praktický význam těchto účastí spočívá v tom, že pracovníkům Národního centra otevírá možnost vyjadřovat se k aktuálním otázkám podpory rodiny a mít při tom k dispozici oporu v současných i společenských stanoviscích, která byla na těchto konferencích prezentována.

Jednou z hlavních oblastí práce Národního centra pro rodinu je vzdělávání pracovníků Center a dobrovolných spolupracovníků pro pastorační práci. Národní centrum připravuje i odborně zaměřené semináře (např. seminář pro organizátory rekreačně-vzdělávacích pobytů rodin). (Ambrozková a kol.)

Činnost Národního centra je významným příspěvkem k celospolečenské diskusi v oblasti ochrany a podpory rodiny. Tyto diskuse dnes nabývají na významu ve všech vyspělých státech, protože reprodukce lidského kapitálu a stárnutí populace zaměstnává z různých pohledů také představitele společnosti.

4.1.1 Asociace center pro rodinu (ACER)

První Centrum pro rodinu bylo u nás založeno roku 1990 v Olomouci. O pár let později již v Čechách i na Moravě vznikalo center několik s velmi podobnými cíli: věnovat se rodinám, podporovat jejich zdravý rozvoj nabídkou nejrůznějších programů a nabízet pomoc tam, kde je jí zapotřebí. Při centrech pro rodinu vznikala i některá odborná pracoviště, jako např. Manželská a rodinná poradna v Brně, poradny pro ženy a matky v tísní či sociálně-právní poradny. Centra vznikala zpočátku jako účelová zařízení katolické církve, později s nárůstem činnosti pro širší veřejnost začala realizovat i myšlenku vzniku občanských

sdužení. Aktivity se v jednotlivých městech rozvíjely různě, podle konkrétních potřeb rodin a možností každého centra.(Ambrozková a kol.)

Se vznikem Národního centra pro rodinu se v roce 1996 otevřelo nové pole působnosti, kde by mohli rozvíjet své aktivity všichni, kdo se nějakým způsobem podílí na vytváření proro-
dinného klimatu ve společnosti, angažují se v oblasti rodinné politiky či spolupracují při prosazování a propagaci pozitivních hodnot rodiny. Pro naplňování těchto cílů se ukázalo jako důležité a prospěšné jednání a spolupráce se státními orgány. Proto roku 2001 vznikla Asociace center pro rodinu, která byla pro tento úkol nejvhodnějším řešením, zastupuje více občanských sdužení a reprezentuje jejich programové cíle a názory. Asociace sdružuje fyzické i právnické osoby (občanská sdužení), které se angažují v oblasti rodinné, man-
želské a dětské sociální problematiky, rodinné politiky a rodinného života. Činnost Asociace řídí výkonný výbor. Asociace center pro rodinu také od svého vzniku zajišťuje koordi-
nační a informační servis pro členské organizace, organizačně zajišťuje společné akce člen-
ských organizací a podílí se na publikační činnosti.(Ambrozková a kol.)

4.2 Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně

Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně je členem ACER. V rámci této asociace spolu-
pracuje na konkrétních programech pro rodiny s ostatními regionálními centry pro rodinu
(Olomouc, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Přerov, Ostrava, Brno, Blansko, Hodonín,
Praha, Hradec Králové, Plzeň, Litoměřice, Most, České Budějovice).

Centrum pro rodinu a sociální péči Zlín bylo založeno v dubnu 1993 jako jedno ze sítě pas-
toračních středisek pro rodiny Arcibiskupství olomouckého. V červnu 1993 bylo zaregis-
trováno u Ministerstva vnitra České republiky jako občanské sdužení. Centrum vychází
z křesťanských principů, ale činnost je určena všem občanům. Hlavním cílem Centra je
napomáhat při obnově manželského a rodinného života ve zlínském regionu. Pro uskuteč-
nění takového cíle jsou využívány následující formy činnosti:

a) Osvětová činnost:

- *Přednášky pro děti a mládež* – pro mladší děti, pro mládež na základních a středních ško-
lách (např. na téma: Dospívám v osobnost, Známost a manželství, Láska a sexualita apod.),
pro dospělé (manželé a rodiče).

- *Příprava snoubenců na manželství* – ve zlínském Centru pro rodinu nabízeno od roku 2006 v rámci bezprostřední přípravy na církevní sňatek. Kurzy probíhají třikrát do roka a každý kurz obsahuje šest setkání. Cílem přípravy je hlubší poznání sebe i svého partnera, příprava na společný život.

- Přednášky a kurzy pro manžele a rodiče

- *Kurzy aktivního rodičovství (KARO)* – záměrem projektu je napomoci matkám k vědomí důležitosti jejich rodičovské funkce a k formování rodičovské osobnosti. Projekt také napomáhá udržení a zvýšení zaměstnanosti žen během mateřské dovolené a také jejich vybavení pro budoucí práci a ulehčení jejich úspěšného návratu na trh práce. Matky se účastní osmi společných setkání po dobu necelých dvou měsíců. Během kurzu je zajištěno hlídání dětí.

V jednotlivých regionech České republiky probíhají: KARO, Motivační kurzy (pro ženy na mateřské dovolené, které již chystají nastoupit do zaměstnání) a Konference pro zaměstnavatele.

- *Kurzy přirozeného plánování rodičovství* – tříměsíční kurz je určen manželům a snoubencům, kde se seznámí s metodami přirozeného plánování rodičovství.

Většinu přednášek uskutečňují lektori Centra pro rodinu. Výjimkou však nejsou odborné přednášky psychologů a lékařů.

b) Nabídka aktivit pro společný volný čas rodičů s dětmi:

- Kluby a kroužky

- *Cvičení rodičů s dětmi „Sedmikrásek“* – pro rodiče s malými dětmi.

- *Výtvarné tvoření rodičů s dětmi „Sluníčko“* – pro rodiče s předškolními a mladšími školními dětmi.

- *Klub maminek na mateřské dovolené* – zabývají se především společným tvořením, péčí o zdraví, vzděláváním se aj.

- *Klub osamělých maminek* – pro matky ovdovělé, rozvedené či svobodné a jejich děti.

- *Modlitby matek (Mother's Prayers)* – modlitební hnutí převzaté z Anglie a rozšířené po celém světě. Skupinky matek se modlí za své děti, manžely, rodiny, za trpící děti na světě apod.

- *Cvičení žen s hudbou, Rekondičně-relaxační cvičení pro ženy a Kurzy angličtiny*
- Víkendové akce pobyty pro rodiny
- *Víkendy pro manželky, Víkendy pro manžely, Víkendy pro tatínky s dětmi „S tebou mě baví svět“, Týdenní prázdninové pobyty pro rodiny s dětmi a Prázdninové pobyty pro osamělé maminky s dětmi*
- Jednorázové akce zábavného i vzdělávacího charakteru
- přednášky, duchovní obnovy, jednodenní kurzy tvoření pro matky s dětmi, Drakiáda, zimní závody, karnevaly, dětský den, exkurze aj.

c) Pomoc potřebným rodinám s konkrétními problémy:

- *Rodinná poradna* – Rodinně – právní poradna, Psychologická poradna a Poradna přirozeného plánování rodičovství.
- Zprostředkování pomoci u jiných organizací

Zlínské Centrum pro rodinu se v roce 2000 připojilo také k adopci na dálku a každý rok tak finančně přispívá na vzdělání sedmi dětí z Indie a Ugandy. (dokumenty CRSP)

5 VÝZKUM

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit názory klientek (ženy na mateřské dovolené), které navštěvují Centrum pro rodinu a sociální péči ve Zlíně, především na spokojenost s nabízenými aktivitami a činnostmi pro ženy na mateřské dovolené i jejich děti. Nejdříve byl pomocí dotazníků u čtyřiceti klientek zjištěn názor na nabídku CRSP ve Zlíně, zájem o aktivity a jejich spokojenost s činností Centra. Následně byly u dvou klientek CRSP provedeny rozhovory, které se otázkami mateřské dovolené, volného času žen na mateřské dovolené a aktivit CRSP zabývaly podrobněji.

5.2 Výzkumný problém

Základní výzkumný problém, který jsem se rozhodla empiricky zkoumat zněl: *Reflexe klientek na nabídky volnočasových aktivit a jejich realizaci v CRSP ve Zlíně za účelem kvalitní činnosti ve sledované oblasti.*

Jde o výzkumný problém popisný, neboť směřuje k popisu reality v CRSP.

5.2.1 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vychází ze základního výzkumného problému. Základní výzkumnou otázkou tak je: *Jaké jsou reflexe klientek na nabídky volnočasových aktivit a jejich realizaci v CRSP ve Zlíně?*

- 1) Jaké jsou základní charakteristiky žen na mateřské dovolené, které navštěvují aktivity CRSP?
- 2) Které kurzy či kroužky CRSP jsou pro ženy na mateřské dovolené nejzajímavější a nejpřínosnější?
- 3) Jsou klientky CRSP spokojeny s vedením aktivit, prostředím Centra, nabízenými činnostmi a jejich kvalitou?
- 4) Na základě čeho si klientky dané aktivity CRSP vybírají?
- 5) Jak jinak tráví svůj volný čas klientky CRSP než jeho návštěvou?

5.3 Druh výzkumu

Pro výzkum a zjištění byl zvolen smíšený druh výzkumu, tj. kombinace kvantitativního a kvalitativního. Kvantitativní druh výzkumu jsme vybrali z důvodu výzkumu pomocí dotazníků u čtyřiceti klientek a zjištění jejich názoru na činnost a nabídku aktivit pro ženy na mateřské dovolené. Kvalitativní výzkum pak pro provedení rozhovoru se dvěma klientkami.

5.4 Výzkumný soubor

Klientky pro dotazníkovou metodu šetření byly vybrány na základě záměrného kvalifikovaného výběru, tzn. že byly vybrány takové klientky CRSP, které jsou na mateřské dovolené, a tudíž byly vhodným a reprezentativním vzorkem pro tento výzkum.. Dotazníkem tak byly osloveny všechny ženy na mateřské dovolené a klientky Centra, které se v daném týdnu účastnily pravidelných aktivit určeným především ženám na mateřské dovolené (KARO, Cvičení rodičů s dětmi „Sedmikrásek“ a Klub maminek). Výzkumný soubor je samozřejmě malý na to, aby se výsledky výzkumu mohly zobecňovat na názory všech klientek a klientů Centra, avšak pro zjištění názorů klientek (žen na mateřské dovolené) na činnost Centra a na jejich spokojenost s nabízenými aktivitami je soubor dostačující, neboť byl proveden během pravidelných aktivit, které jsou určeny zejména ženám na mateřské dovolené a jejich dětem.

Dvě klientky pro kvalitativní část výzkumu provedenou rozhovorem byly vybrány taktéž záměrným výběrem. Byly to ženy, o nichž jsem věděla, že jedna z nich vidí v činnosti CRSP několik nedostatků a druhá je s CRSP a jeho nabídkami i aktivitami spokojena a navštěvuje v CRSP více kroužků/kurzů, a předpokládala jsem tak minimum negativních připomínek.

5.5 Výzkumné metody

Data pro výzkum byla sesbírána pomocí dotazníkového šetření¹ s polouzavřeným typem odpovědí, kde byly nabídnuty respondentkám alternativy odpovědí s možností vysvětlení.

---

¹ Vzor dotazníku je uveden v příloze P I.

Některé odpovědi jsou však otevřené, neboť v nich klientky uváděly kurzy či aktivity, které navštěvují a své vlastní názory.

Ve druhé části výzkumu byla použita metoda polostrukturovaného interview². Před samotným interview bylo vytvořeno schéma otázek, z něhož jsem následně respondentkám pokládala pro ně zodpověditelné otázky. Interview probíhalo s oběma klientkami v uvolněné atmosféře v sále CRSP ve Zlíně.

5.6 Zpracování výsledků výzkumu

5.6.1 Zpracování výsledků dotazníků

Rozdáno bylo čtyřicet dotazníků ženám na mateřské dovolené, jež jsou klientkami Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně. Návratnost dotazníků byla 100%, neboť klientky je vyplnily během svých aktivit v CRSP a po vyplnění je ihned odevzdaly. Dotazníky byly klientkám rozdány v Klubu maminek, při cvičení rodičů s dětmi „Sedmikrásek“ a v Kurzu aktivního rodičovství (KARO), tzn. při aktivitách, kde tráví svůj volný čas ženy na mateřské dovolené i se svými dětmi.

Výsledky dotazníků jsou zpracovány pro každou odpověď zvlášť a v tabulce je vždy uvedena absolutní četnost (počet odpovědí) a relativní četnost (počet odpovědí převeden na procenta). Nejčastější počet odpovědí převeden na procenta (relativní četnost) je pro lepší přehlednost v každé tabulce zvýrazněn tučně. Každá tabulka je uvedena příslušnou otázkou z dotazníku, přičemž otázky odpovídají pořadí, jak jsou uvedeny v dotazníku.

Tab. 2 1) **Kolik je Vám let?**

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
a) do 25	1	2,5
b) 26 – 30	6	15

² Interview s klientkami uvedeno v příloze P II.

<i>c) 31 – 35</i>	22	55
<i>d) 36 a více</i>	11	27,5

Jak vyplývá z tabulky 2, nejvíce klientek CRSP na KARO, Sedmikrásku a v Klubu maminek tvoří ženy mezi 31 – 35 rokem (nadpoloviční většina klientek). Početnou skupinu tvoří také matky, jimž je 36 a více let. Pouze jedné dotazované klientce je méně než 25 let.

Tab. 3 2) Počet dětí?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) jedno</i>	10	25
<i>b) dvě</i>	20	50
<i>c) tři</i>	7	17,5
<i>d) čtyři a více</i>	3	7,5

Polovina dotazovaných klientek má dvě děti, čtvrtina klientek pouze dítě jedno. Nejméně respondentek má čtyři a více dětí, avšak 7,5 %, jež tyto ženy tvoří, není zanedbatelné číslo.

Tab. 4 3) Počet dětí, se kterými docházíte do CRSP?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) jedno</i>	33	82,5
<i>b) dvě</i>	6	15
<i>c) tři</i>	1	2,5

Z tabulky vyplývá počet dětí, se kterými ženy na mateřské dovolené dochází na aktivity do CRSP. Absolutní většina klientek (82,5 %) dochází do CRSP pouze s jedním dítětem, šest klientek se dvěma dětmi a pouze jedna klientka se třemi dětmi.

Tab. 5 4) Jakým způsobem jste se o existenci CRSP dozvěděla?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
--	--------------------------	------------------------------

<i>a) kamarádka</i>	20	50
<i>b) Magazín města Zlína</i>	6	15
<i>c) časopis Život farnosti</i>	10	25
<i>d) nástěnky ve Zlíně</i>	2	5
<i>e) internet</i>	1	2,5
<i>f) zaměstnanci CRSP</i>	1	2,5

Otázka měla otevřenou odpověď a klientky vypsaly zdroje, odkud se o činnosti či samotné existenci CRSP dozvěděly. Odpovědi jsem shrnula do několika kategorií. Jak vyplývá z tabulky, polovina žen se o CRSP dozvěděla od kamarádek. Jako přínosná se ukázala také reklama Centra v Magazínu města Zlína a v časopise Život farnosti, neboť se z těchto zdrojů o CRSP dozvědělo šestnáct respondentek. Pouze jedna klientka se o Centru dozvěděla z internetu.

Tab. 6 5) Jak dlouho již CRSP navštěvujete?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) 1 – 6 měsíců</i>	15	37,5
<i>b) 7 – 11 měsíců</i>	1	2,5
<i>c) 1 rok</i>	6	15
<i>d) 2 – 3 roky</i>	5	12,5
<i>e) 4 – 5 let</i>	2	5
<i>f) 6 a více let</i>	6	15
<i>g) neodpovědělo</i>	5	12,5

Odpověď na 5. otázku byla rovněž otevřená, klientky tedy odpověď vypisovaly a podle nejčastějších odpovědí jsem je poté roztřídila do kategorií. Patnáct klientek je v CRSP méně než půl roku (37,5 %), avšak šest klientek navštěvuje Centrum déle než rok. Dva až tři roky Centrum navštěvuje pět klientek. Pouze dvě respondentky odpověděly, že do CRSP dochází více než čtyři roky. Překvapující byla odpověď šest respondentek, které jsou klientkami

Centra již šest a více let. Kategorii g) jsem do tabulky zařadila, neboť pět klientek neodpovědělo, avšak poznamenaly, že do Centra začaly docházet teprve nedávno.

Tab. 7 6) Jak často do CRSP docházíte?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) vícekrát týdně</i>	1	2,5
<i>b) 1x týdně</i>	22	55
<i>c) 1x za 14 dní</i>	3	7,5
<i>d) 1x za měsíc</i>	6	15
<i>e) jiné</i>	7	17,5

Klientky dochází na aktivity CRSP nejčastěji 1x týdně, což uvedlo 55 % respondentek. Pouze jediná klientka navštěvuje Centrum vícekrát týdně. Tři respondentky do Centra dochází 1x za čtrnáct dní a šest klientek dokonce 1x za měsíc. Možnost e) využilo pro svou odpověď sedm klientek, které poznamenaly, že Centrum navštěvují nepravidelně.

Tab. 8 7) Kterých aktivit či kurzů se s Vašimi dětmi/dítětem v CRSP účastníte?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost(%)</i>
<i>a) Klub maminek</i>	18	48
<i>b) KARO</i>	21	52,5
<i>c) Sedmikrásek</i>	15	37,5
<i>d) Tvoření rodičů s dětmi</i>	3	7,5
<i>e) Jednorázové akce</i>	1	2,5
<i>f) Dovolená</i>	1	2,5
<i>g) Setkání pro manželky</i>	1	2,5

Otázka sedmá byla s otevřeným typem odpovědi, a klientky tak mohly vypsát různé aktivity, kterých se v CRSP účastní. Relativní četnost uvádí v tomto případě procentuelní počet klientek, které dané aktivity navštěvují. Klientky měly možnost zvolit více odpovědí (tři-

náct klientek uvedlo dvě či více odpovědí). Nejvíce žen navštěvuje KARO (52,5 %) a Klub maminek (48 %). Hojně navštěvován je však i Sedmikrásek (37,5 %). Zajímavé je, že klientky příliš nenavštěvují jednorázové akce, které CRSP pravidelně pořádá.

Tab. 9 8) Z činností, které CRSP nabízí si záměrně vybírám ty, které:

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost(%)</i>
<i>a) usnadní návrat do zaměstnání</i>	15	37,5
<i>b) vedou ke zlepšení fyzické kondice</i>	2	5
<i>c) rozvíjejí zručnost a tvořivost</i>	6	15
<i>d) pomohou zvládnout osobní problém</i>	7	17,5
<i>e) zaujmou mne i dítě</i>	3	7,5
<i>f) rozvíjí sociální kontakty</i>	6	15
<i>g) mi zvýší sebevědomí</i>	1	2,5
<i>h) mi umožní tvořit s dítětem</i>	3	7,5
<i>ch) zapojí dítě do kolektivu</i>	3	7,5

Klientky měly k dispozici polouzavřený typ odpovědi, a mohly si tak vybrat s nabízených možností, či uvést vlastní názor (důvod). Deset klientek tak uvedlo i dvě a více možností. Kategorie e – ch byly vytvořeny do tabulky proto, neboť jsou to nejčastější odpovědi klientek na otevřenou část odpovědi. Relativní četnost uvádí počet procent jaké jsou důvody klientek, proč si dané činnosti v CRSP vybraly. Jak však z tabulky č. 9 vyplývá, nejvíce respondentek si vybírá aktivity, které jim usnadní návrat do zaměstnání (37,5 %), a také ty, které jim pomohou zvládnout nějaký osobní problém. Pouze jediná klientka uvedla možnost přínosu pro zvýšení sebevědomí.

Tab. 10 9) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nejprínosnější:

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost(%)</i>
<i>a) Sedmikrásek</i>	13	32,5

<i>b) KARO</i>	4	10
<i>c) Klub maminek</i>	4	10
<i>d) Tvořivé akce</i>	3	7,5
<i>e) Výlety, dovolená</i>	2	5

Otázka měla otevřenou možnost odpovědi, respondentky tak mohly vypsát i více aktivit CRSP, které se jim jeví jako nejpřínosnější, což je v tomto případě Sedmikrásek (32,5 %). KARO i Klub maminek zvolily shodně čtyři respondentky (10 %). Nejčastější důvody, které některé klientky vypsaly jsou uvedeny v kapitole 5. 7. Protože některé klientky uváděly i více možností, je zde opět uvedena i relativní četnost, a to proto, aby se procentuelně poukázalo na to, kolik klientek považuje které aktivity za nejpřínosnější.

Tab. 11 **10) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nadbytečné?**

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) žádné</i>	12	30
<i>b) neodpověděly</i>	28	70

Na otevřenou otázku dvanáct klientek odpovědělo, že o nadbytečných aktivitách CRSP nevědí, a žádné proto nepovažují za zbytečné. Dvacet osm klientek neodpovědělo. Lze tak předpokládat, že žádná z aktivit CRSP se jim nejeví jako nadbytečná, pokud by tomu tak bylo, uvedly by ji.

Tab. 12 **11) Vyhovuje Vám časový harmonogram nabízených kurzů či aktivit CRSP?**

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) ano</i>	24	60
<i>b) spíše ano</i>	15	37,5
<i>c) spíše ne</i>	1	2,5
<i>d) ne</i>	0	0

Nadpoloviční většině dotázaných klientek (60 %) časový harmonogram aktivit CRSP vyhovuje a patnáct klientek uvedlo možnost „spíše vyhovuje“. Pouze jedna klientka označila, že časový harmonogram ji „spíše nevyhovuje“, avšak jako důvod uvedla, že bydlí daleko a má tak horší dostupnost do Zlína.

Tab. 13 12) Na základě čeho si vybíráte aktivity v CRSP?

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) podle časových podmínek</i>	13	32,5
<i>b) podle náplně kurzů/kroužků</i>	28	70
<i>c) na doporučení</i>	11	27,5
<i>d) náhodně</i>	1	2,5
<i>e) podle vlastního uvážení/zájmu</i>	1	2,5
<i>f) je-li zajištěno hlídání</i>	1	2,5

Kategorie e – f jsem do tabulky zařadila poté, co je dvě respondentky využily možnost otevřené odpovědi, ostatní volily pouze z nabízených možností a – d. Klientky mohly opět zvolit i více odpovědí, relativní četnost tak označuje kolik procent dotázaných žen si na jakém základě vybírá aktivity v CRSP.

13) Jaké aktivity či programy byste v CRSP ještě uvítala?

Pouze **pět**i klientkám v CRSP nějaká aktivita či činnost chybí. Každá klientka napsala jednu odpověď. V CRSP by tak rády přivítaly: *biblické programy, vzdělávací či počítačové kurzy, kurz asertivity nebo hlídání dětí.*

14) Jaká je míra Vaší spokojenosti:

Tab. 14 A) s nabízenými činnostmi CRSP:

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) vysoká</i>	25	62,5

<i>b) střední</i>	10	25
<i>c) nízká</i>	0	0
<i>d) neodpovědělo</i>	5	12,5

Největší procento klientek (62,5 %) je s nabízenými činnostmi Centry vysoce spokojeno a čtvrtina klientek uvedla střední míru spokojenosti. Nespokojená s nabízenými činnostmi není žádná klientka. Pět respondentek neodpovědělo, poznamenaly však, že jsou v CRSP teprve krátce a nemohou tak objektivně odpovědět.

Tab. 15 *B) s prostředím a vybavením CRSP:*

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) vysoká</i>	14	35
<i>b) střední</i>	20	50
<i>c) nízká</i>	2	5
<i>d) neodpovědělo</i>	4	10

S prostředím a vybavením CRSP je vysoce spokojeno pouze čtrnáct klientek, polovina uvedla střední míru spokojenosti. Dvě respondentky jsou s vybavením či prostředím Centra nespokojeny. Čtyři klientky neodpověděly a jako důvod uvedly, že v CRSP jsou příliš krátce na to, aby tuto otázku mohly zodpovědět.

Tab. 16 *C) s lektory, vedoucími kroužků a pracovníky CRSP:*

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) vysoká</i>	30	75
<i>b) střední</i>	6	15
<i>c) nízká</i>	1	2,5
<i>d) neodpovědělo</i>	3	7,5

Naprostá většina respondentek (75 %) je vysoce spokojena s vedením kroužků, lektory i pracovníky CRSP. Šest klientek uvedlo střední míru spokojenosti. Jedna klientka je

s lektory, vedením či pracovníky Centra nespokojena. Neodpověděly tři klientky a jako důvod opět uvedly, že pro objektivní posouzení jsou v CRSP velmi krátce.

Tab. 17 *D) s kvalitou aktivit CRSP:*

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) vysoká</i>	23	57,5
<i>b) střední</i>	11	27,5
<i>c) nízká</i>	1	2,5
<i>d) neodpovědělo</i>	5	12,5

S kvalitou služeb, které CRSP klientkám nabízí, je nadpoloviční většina repondentek (57,5 %) vysoce spokojena a jedenáct klientek uvedlo střední míru spokojenosti. Nespokojena s kvalitou je pouze jedna klientka a pět klientek opět pro obavu z neobjektivního posouzení neodpovědělo, neboť jsou v CRSP teprve krátce.

Tab. 18 **15) Trávíte svůj volný čas na mateřské dovolené i jinými způsoby než návštěvou CRSP?**

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>a) v mateřském centru</i>	15	37,5
<i>b) s kamarádkami</i>	36	90
<i>c) s příbuznými</i>	28	70
<i>d) sportovní aktivity</i>	21	52,5
<i>e) kulturní akce</i>	21	52,5
<i>f) výlety do přírody</i>	31	77,5
<i>g) jiné</i>	6	15

V 15. otázce uvedlo třicet sedm klientek dvě a více možností, některé dokonce označily všechny možnosti. Relativní četnost ukazuje jednak s kým ženy tráví volný čas, jednak jakým ho tráví způsobem. Odpovědi možnosti g) jsou uvedeny a zpracovány v kapitole 5.7.

Jak vidíme v tabulce, 90 % všech dotazovaných klientek tráví svůj čas s kamarádkami a 70 % také s příbuznými. Oblíbené jsou také výlety do přírody a za poznáním, neboť tak tráví volný čas 77,5 % respondentek.

Tab. 19 16) **Využíváte pro své dítě/děti i institucionálních služeb (např. jesle)?**

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
a) ano	10	25
b) ne	30	75

Otázkou jsem chtěla zjistit, zda jsou pro ženy na mateřské dovolené jesle a podobná zařízení stále atraktivní a zda je využívají. Deset klientek uvedlo, že jesle využívá (některé poznamenaly, že v minulosti využily), avšak 75 % klientek podobných služeb nevyužívá.

5.6.2 Zpracování výsledků rozhovorů

Strukturované rozhovory se dvěma klientkami CRSP slouží především k podrobnějšímu zjištění názorů na konkrétní činnosti a aktivity CRSP, zpracované v dotazníkovém šetření. Zaměřovala jsem se tak zejména na odpovědi, které vysvětlují pozitivní či negativní jevy, vyplývající z dotazníků. Důležitým faktorem bylo také pochopení komplexního názoru klientky na činnost Centra.

Zpracování rozhovorů je tak provedeno formou základní analýzy dat, která doplňuje hlavní použitou metodu – dotazníkové šetření. V rozhovorech je první klientka označována jako „A“ a druhá klientka jako „B“. Jsou prezentovány výsledky zjištění z obou rozhovorů a jsou vzájemně konfrontovány (aby byly zřejmé odpovědi klientek na danou otázku – shody či odlišnosti).

Klientce A je 30 let, vdaná je již 6 let a má dvě děti (3 a 4 roky), přičemž na mateřské dovolené by chtěla zůstat do 4 let věku dcery (3). Klientka B má 24 let a má jednu dceru (11 měsíců), na mateřské dovolené je více než rok.

Péče o děti/dítě u klientek A i B spočívá přes den pouze na nich (a manželovi). Pomoc prarodičů obě klientky vyhledávají především na nutné pohlídání dětí/dítěte, ani jedna klientka

však své rodiče nechce „využívat“. Klientka A: „*Snažíme se s mužem, aby péče spočívala většinou na nás, protože si myslím, že není dobré, aby větší podíl péče byl na babičkách*“.

Denní režim obou klientek je velmi podobný a vyplývá z něj, že klientky mají pro sebe volný čas pouze tehdy, když děti přes den spí, poté až večer, kdy děti opět spí. Klientka A ho naplňuje zejména četbou knih a surfováním po internetu. Klientka B tráví volný čas prací na internetu. Obě klientky však podotýkají, že mají možnost zajistit pro své děti/dítě hlídání a jít např. do kina, divadla či na akci, která je zajímá. Klientka A: „*Většinou si čtu knížky, televizi nemáme, takže večer třeba surfuji na internetu nebo si pustím nějaký film na internetu. Pokud se nám zadaří hlídání, jdeme s manželem do kina, do divadla.*“ Klientka B využívá volný čas i zajištění hlídání dcery podobně: „*...Přes den pouze když dcera spí po obědě, to jsem většinou na internetu. Jinak toho času moc nemám, dcera je opravdu ještě malá. Ale když je nějaká akce, která mě zajímá, tak si zajistím hlídání a jdu tam...*“

O existenci CRSP ve Zlíně se klientka A dozvěděla na doporučení kamarádky, avšak reklamu na CRSP viděla i v časopise Život farnosti a v Magazínu města Zlína. Druhá respondentka vyrůstala v blízkosti kostela a o existenci Centra věděla dlouho, s jednotlivými aktivitami a činnostmi se seznámila až prostřednictvím časopisu Život farnosti. Na otázku, je-li snadné se o činnosti CRSP dozvědět, obě respondentky odpovídají, že ano, a to především z Magazínu města Zlína. Negativní postoj zaujímá klientka B pouze k internetovým stránkám Centra, jimž vytýká neaktualizovanost stránek, a tudíž se tak o činnosti Centra nedozvídá nic nového: „*...Větší reklama by byla pro Centrum určitě pozitivním přínosem. Centrum má totiž třeba dobré internetové stránky, ale vůbec je neaktualizují, takže se nikdy, když se tam jdu podívat, nic nového a aktuálního nedozvím.*“

V CRSP navštěvuje klientka A s dětmi Sedmikrásek (děti zaujaly říkánky, hry, písničky, cvičení; s vedením kroužku je klientka velmi spokojena, vyhovuje jí zejména pohybové využití dětí), Klub maminek (dochází však nepravidelně a setkání si vybírá podle témat) a KARO. Bez dětí vloni navštěvovala Cvičení žen. Jako důvod výběru současných aktivit uvedla možnost aktivního trávení času s dětmi a za důležité považuje i zapojení dětí do kolektivu. Klientka B nedávno absolvovala KARO a na doporučení některých maminek se s dcerou chystá navštěvovat cvičení Sedmikrásek. Čeká však až bude dcera o něco starší. KARO zvolila, protože ji zaujala témata kurzu, a považuje ho také za nejpřínosnější kurz, neboť je to kurz vzdělávací, pro ženy na mateřské dovolené, což ve Zlíně považuje za oje-

dinělé. Nepochybuje také, že zkušenosti získané z KARO v budoucnu využije při hledání lepšího zaměstnání.

S nabídkou aktivit Centra pro rodinu jsou klientky A i B zcela spokojeny, nespokojenost však u obou vyvstala při dotazu na prostředí Centra. Záporně totiž shodně hodnotí suterén (tzv. katakomby) Centra, který během KARO slouží na hlídání dětí, zatímco matky se vzdělávají v Sále CRSP. Prostředí katakomb vnímají pro děti jako temné a smutné a vidí v tom také příčinu toho, že ne všem dětem se tam líbí. Naopak pozitivně je klientkou A hodnocena atmosféra během aktivit Centra: *„Atmosféra je hodně přátelská a příjemná. Také hodně záleží na složení maminek, na počtu. Ale zdá se mi, že se Centrum snaží, ať už přijdou maminky jakékoliv, vytvářet atmosféru přátelskou.“*

Ani jedna z klientek však příliš nevyužívá jednorázové akce Centra. Respondentka B pouze navrhl, že CRSP by v létě mohlo dělat více víkendových akcí, které by přivítali především rodiče, kteří zatím s velmi malými dětmi nejezdí na dovolenou.

Zásadní se ukázala otázka týkající se spokojenosti s vedením kroužků a kurzů, kde se odpovědi respondentek lišily. Klientka A je s vedením aktivit Centra velmi spokojena (především v Sedmikrásku): *„Pokud jde o Sedmikrásek, tak jsem velice spokojená, tam je vedení na vysoké úrovni a většina maminek si to velmi chválí.“* Klientka B byla během KARO více spokojena s externími lektory a v Centru postrádá modernější vedení.

Jednoznačně pozitivně obě respondentky ocenily možnost hlídání dětí při KARO, které by také přivítaly během jiných kurzů, neboť by tak více využily volný čas pouze pro sebe, aniž by musely děti/dítě hlídat prarodiče. Klientka B: *„Jinde ve Zlíně toto nefunguje a využilo by toho jistě spousta matek. I já bych se hned přihlásila do více kurzů a kroužků, třeba do angličtiny nebo cvičení.“*

5.7 Shrnutí výsledků výzkumu a doporučení

Základním východiskem pro smíšený výzkum a zjištění názorů klientek CRSP ve Zlíně na činnost a nabídku Centra a zejména jejich spokojenosti v něm, bylo dotazníkové šetření doplněné o poznatky dvou klientek Centra (formou rozhovorů). V následujícím shrnutí výsledků výzkumu budeme odpovídat především na výzkumné otázky, které si klademe v kapitole 5.2.1. Zodpovězeny budou zejména z výsledků dotazníků, tj. názory a připomínky 40 klientek v současné době na mateřské dovolené, které budou podloženy a zároveň

rozšířeny o výsledky rozhovorů. Shrnutí bude z důvodu lepší přehlednosti provedeno pro každou výzkumnou otázku zvlášť.

Jaké jsou základní charakteristiky žen na mateřské dovolené, které navštěvují aktivity CRSP?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že více než polovina klientek (55 %) je ve věku 31 – 35 let a 27,5 % klientek jsou ženy starší 36 let. Pouze jedna klientka je mladší 25 let. Centrum by se tak mělo zaměřit na práci a činnost s klientkami ve věku nad 30 let, přičemž by mělo vyvinout také větší snahu přilákat do CRSP klientky mladší 30 let, nabídnout jim nové či inovované programy. Klientka v rozhovoru (24 let) dokonce navrhla, že by přivítala kavárnu s dětským koutkem, kde by se mohly maminky setkávat a kde by také mohly probíhat vzdělávací kurzy.

Polovina z dotazovaných klientek Centra má již dvě děti (50 %) a jedno dítě má celá čtvrtina klientek (25 %), avšak zanedbatelné není ani číslo 7,5 %, což je počet respondentek, které mají čtyři a více dětí. Z tohoto výčtu absolutní většina klientek navštěvuje aktivity v Centru pouze s jedním dítětem (82,5 %), z čehož lze usuzovat, že pokud má klientka více dětí, jsou zřejmě starší, a tudíž ve škole. Pouze jediná klientka dochází do Centra se třemi dětmi. Klientka A z rozhovoru Centrum navštěvuje s oběma dětmi a klientka B s jedinou dcerou.

Které kurzy či kroužky CRSP jsou pro ženy na mateřské dovolené nejzajímavější a nejprínosnější?

Ženy na mateřské dovolené v CRSP nejčastěji navštěvují vzdělávací Kurz aktivního rodičovství (52,5 %), Klub maminek (48 %) a Sedmikrásek (37,5 %). Jako nejprínosnější však byl zvolen Sedmikrásek, ze čtyřiceti respondentek jej vybralo 32,5 %. Klientky ho totiž považují za důležitý z hlediska pohybového rozvoje dítěte a pro rozvoj jeho sociálních dovedností, neboť cvičení je pojato jako „cvičení hrou“ a děti se tak během něj naučí spoustu říkanek, písni a her. Většina žen také Sedmikrásek navštěvuje z důvodu lepší adaptace dítěte do kolektivu. Klub maminek navštěvují ženy (10 %), které touží zejména po setkání s ostatními matkami a zapojení dítěte do kolektivu považují za velmi důležité. KARO, které zvolilo 10 % klientek, je přínosem zejména pro matky, a to z hlediska lepšího uplatnění na trhu práce a uvědomění si svých hodnot. Mnoho matek oceňuje také možnost, setkávat se s ostatními ženami na mateřské dovolené, tedy se ženami, které mají podobné starosti a

zkušenosti jako ony. Výhodou je pro klientky také zajištěné hlídání dětí během KARO. Klientka A dokonce uvedla, že možnost hlídání dětí během KARO je jedním z významných důvodů, proč na kurz jít, protože mnohé matky nemají možnost zajistit si na celé dopoledne hlídání pro děti. Klientka B uvedla jako důvod své návštěvy KARO možnost se během mateřské dovolené vzdělávat a zjištěné poznatky následně využít při hledání vhodného pracovního místa na trhu práce. Klientka B také využila během KARO možnost hlídání dětí a byla spokojena. Uvítala by možnost hlídání i při jiných aktivitách, mohla by se tak přihlásit např. do cvičení a na hlídání dcery by nemusela využívat prarodiče. Pokud by Centrum takový návrh realizovalo, byl by to jistě přínos pro všechny zlínské maminky, které chtějí využít volný čas pro sebe. Hlídání dětí by bylo automaticky zajištěno. Ne každá matka má možnost dát kdykoli své dítě/děti na hlídání prarodičům.

Velmi zajímavá také byla odpověď v dotazníku jedné respondentky, která se díky lektorce na KARO přihlásila k dálkovému studiu pedagogiky na vysoké škole.

Jsou klientky CRSP spokojeny s vedením aktivit, prostředím Centra, nabízenými činnostmi a jejich kvalitou?

Největší spokojenost vyjádřily klientky s vedením kroužků/kurzů lektory a pracovníky CRSP (75 %), pouze jedna respondentka je spokojena velmi málo. Klientka A v rozhovoru uvedla, že nejvíce spokojena je s vedením Sedmikrásku, které je podle ní na vysoké úrovni. Klientka B byla naopak spokojena s externími odbornými lektory během KARO a v Centru jí chybí aktivní a modernější způsob vedení.

Nespokojené jsou však klientky s prostředím a vybavením CRSP. Celá polovina (50 %) uvedla pouze střední míru spokojenosti a 5 % matek dokonce nízkou míru spokojenosti. Jako vysvětlení lze použít výpovědi obou klientek v rozhovorech, jež jsou s novým prostředím Centra spokojeny, ale vědí, že spousta maminek si během KARO stěžovala na příliš tmavé a smutné prostory suterénu, kde během kurzu probíhá hlídání dětí a v němž některé děti nechtěly být. Klientka B také poukázala na množství materiálů, které na KARO dostala a za něž byla vděčná.

S nabízenými činnostmi CRSP je vysoce spokojeno hned 62,5 % dotázaných. Žádná klientka neuvedla, že by byla v Centru nespokojena. Obě klientky v rozhovorech shodně konstatovaly, že nabídka aktivit a činností CRSP se jim jeví jako pestrá, poměrně široká, a

tudíž zajímavá. 57,5 % dotazovaných klientek je také vysoce spokojeno s kvalitou poskytovaných služeb. 27,5 % respondentek uvedlo pouze střední míru spokojenosti.

Na základě čeho si klientky CRSP dané aktivity vybírají?

Jako zajímavé se z výsledků dotazníkového šetření ukázaly důvody, z jakých si klientky aktivity v CRSP vybírají. Naprostá většina respondentek (70 %) si činnosti vybírá na základě náplně jednotlivých kurzů a kroužků. 32,5 % považuje za zásadní také časové podmínky – kdy a jak dlouho kurz/kroužek probíhá. 60 % klientek časový harmonogram zcela vyhovuje, pouze jedna klientka uvedla, že jí mnohé aktivity časově nevyhovují, protože bydlí daleko. 27,5 % klientek dává přednost aktivitám na základě doporučení, a to je pro CRSP přínosná reklama. Také o existenci samotného Centra se polovina klientek (50 %) dozvěděla od kamarádek, které jim ho doporučily. Zarážející je zjištění, že pouze jedna klientka se o CRSP dozvěděla z internetu. Částečné vysvětlení může poskytnout např. klientka B, která v rozhovoru zdůraznila, že Centrum má sice dobré internetové stránky, které však vůbec neaktualizuje a ženy tak nemohou zjistit nic o jeho nových aktivitách či aktuálním dění.

Jak jinak tráví svůj volný čas klientky CRSP než jeho návštěvou?

Jak se ukázalo, ženy na mateřské dovolené svůj volný čas tráví aktivně a téměř všechny ženy (90 %) jej tráví ve společnosti kamarádek, 70 % žen také s příbuznými. 77,5 % uvedlo, že v programu rodiny se najde čas i na výlety do přírody a za poznáním. Sportovních či kulturních akcí se účastní 52,5 % klientek CRSP. V rozhovoru klientka A podotkla, že by spousta maminek ve Zlíně uvítala mateřské centrum, neboť to v Malenovicích je pro některé daleko. Avšak 37,5 % z dotázaných žen nějaké mateřské centrum již navštěvuje. Šest klientek uvedlo ještě specifický způsob trávení svého volného času (vedení kroužků, účast na jazykovém kurzu, vzdělávání se v oboru, plavání, lekce v hudební škole, práce v obecním zastupitelstvu).

V rozhovoru klientka A prozradila, že pokud děti spí a má tak volný čas pouze pro sebe, nejraději si čte knihy či surfuje na internetu, a klientka B uvedla, že pokud dcera spí, tráví volný čas na internetu. Obě však s manžely také chodí na návštěvy ke známým a příbuzným a večer např. do kina a divadla.

ZÁVĚR

Cílem předkládané práce bylo zjistit, jak tráví ženy na mateřské dovolené svůj volný čas v Centru pro rodinu a sociální péči ve Zlíně. Než jsme si však dokázali na otázku odpovědět, bylo třeba se hlouběji zabývat významem rodiny. Kapitulu o rodině jsme tak do práce zahrnuli záměrně, neboť je důležitá pro pochopení funkce rodiny a rozdílů v ženských a mužských rolích, s čímž souvisí i to, jaký smysl měla rodina v minulosti, jakými změnami procházela až k svému dnešnímu obrazu. Současná rodina je však jiná, ať už tím, že uznává jiné hodnoty či normy, nebo tím, že role žen a mužů se změnily.

Další problém, který jsme zmínili je otázka mateřství, k němuž každá žena přistupuje odlišně. Nezbytné je, aby se žena se svou novou rolí – matky – úspěšně vyrovnala, neboť pro ženu je mateřství období plné změn a nároků, které musí zvládnout. Pokud se ženě podaří si během dne najít nějaký volný čas pouze pro sebe, ať už jej stráví relaxací, či aktivně, je pro ni velmi důležitý. Může jí totiž pomoci vymanit se z každodenního stereotypu domácnosti a péče o dítě. Každá žena by se tak se svým volným časem měla naučit smysluplně hospodařit.

Pro mnohé ženy na mateřské dovolené je dnes samozřejmostí trávit volný čas s dětmi, a to např. návštěvou mateřského centra či podobných zařízení. Ve Zlíně spousta matek navštěvuje Centrum pro rodinu a sociální péči, které je jedním ze sítě pastoračních středisek pro rodiny Arcibiskupství olomouckého. Pro ženy na mateřské dovolené je přínosem pokud mají možnost setkávat se s ostatními matkami, vyměňovat si zkušenosti, rady, naučit se něco nového, nebo se dokonce vzdělávat na kurzech určených především pro ně. Pozitiva to však má hlavně pro děti, které se zapojí do kolektivu ostatních dětí, čímž rozvíjí své sociální dovednosti. V Centru jsme tak provedli empirický výzkum zaměřený na reflexe klientek na nabídku volnočasových aktivit a jejich realizaci v Centru. Data pro výzkum (názory klientek Centra – žen na mateřské dovolené) byla sesbírána při pravidelných aktivitách žen na mateřské dovolené v CRSP. Hlavní výzkumnou metodou byly dotazníky, v nichž své stanovisko k činnosti Centra vyjádřilo 40 klientek. Dotazníkové šetření však bylo následně doplněno a rozšířeno rozhovory se dvěma klientkami, jejichž výpovědi, pořízené audiozáznamem, upřesňují některé nejasnosti z dotazníků.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejčastější klientkou CRSP je žena na mateřské dovolené ve věku 31 – 35 let se dvěma dětmi. Do CRSP dochází většina klientek pouze

s jedním dítětem. Centrum nabízí maminkám i jejich dětem spoustu činností ke strávení jejich volného času. Klientky navštěvují nejčastěji KARO, Klub maminek a Sedmikrásek. KARO je přínosem zejména pro matky, a to z hlediska lepšího uplatnění na trhu práce a uvědomění si svých hodnot. Jako výhodou vidí spousta respondentek i možnost zajištěného hlídání dětí Centrem během každého setkání KARO. Klub maminek navštěvují ženy především pro rozšíření svých sociálních kontaktů a setkání se s lidmi, kteří mají podobné problémy jako ony. Za důležité klientky považují zapojení dítěte do kolektivu. Nejprínosnější se klientkám jeví Sedmikrásek, který maminky shledaly významným hlavně pro děti, neboť je pojat jako „cvičení hrou“, při němž se děti naučí spoustu říkanek, písni a her a pohybově se rozvíjí. Opomenout nesmíme ani rozvoj sociálních dovedností dětí.

S nabízenými činnostmi Centra je vysoce spokojena více než polovina klientek, nabídku hodnotí jako pestrou a poměrně širokou. Objevily se však i klientky, které uvedly pouze střední míru spokojenosti. Nadpoloviční většina klientek je s kvalitou poskytovaných služeb spokojena.

Při zkoumání názorů klientek na vedení Centra, jeho prostředí či nabízené aktivity jsme dospěli k překvapivému závěru. Téměř tři čtvrtiny klientek jsou zcela spokojeny s vedoucími kroužků, lektory i pracovníky Centra. Naopak celá polovina dotázaných je pouze částečně spokojena s prostředím Centra. Nespokojeny jsou klientky zvláště s prostorem suterénu, kde během KARO probíhá hlídání dětí. Suterén se jim zdá tmavý a příliš smutný. Kladně hodnotí dostatek hraček pro děti a materiálů pro klientky.

Z výsledků dotazníků bylo zajímavé také zjištění, z jaké jsou důvody maminek pro výběr aktivit v CRSP. Naprostá většina respondentek si je totiž vybírá na základě naplně jednotlivých kurzů a kroužků, důležitý je však pro klientky časový harmonogram, jež většině vyhovuje. Jistou reklamou je pro Centrum i to, že maminky se do mnohých aktivit přihlásí na základě doporučení kamarádkou.

Zajímalo nás rovněž, zda klientky Centra tráví svůj volný čas i jiným způsobem, než jen návštěvou občanského sdružení. Téměř všechny klientky uvedly, že svůj volný čas tráví s kamarádkou nebo příbuznými. Čas si rodina najde i na výlety do přírody a za poznáním a na sportovní či kulturní akce.

Byla bych ráda, kdyby tato práce přispěla Centru pro rodinu a sociální péči ve Zlíně ke zkvalitnění či inovaci programů pro ženy na mateřské dovolené. Případně aby na základě

údajů vyplývajících z výzkumu vyzkoušeli zaměstnanci Centra i nové služby, které by byly pro maminky přínosem. Bakalářská práce také může Centru sloužit jako základní krok pro další výzkumy, zaměřené např. na požadavky všech klientů Centra, popřípadě jeho lektorů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AMBROZKOVÁ, L. a kol. *Rodina v ohnisku zájmu*. Kaleidoskop aktivit některých pro-rodiných organizací. Brno: Národní centrum pro rodinu. (brožura CRSP, rok vydání neznámý)
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7.
- GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7.
- HAMPLOVÁ, D., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., PIKÁLKOVÁ, S. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-7330-040-0.
- HORNEYOVÁ, K. *Ženská psychologie*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-501-9.
- JURAJDA, Š., KUCHAROVÁ, V., MACHOVCOVÁ, K. a kol. *Kariéra. Rodina. Rovné příležitosti. Výzkumy postavení žen a mužů na trhu práce*. Praha: Gender Studies, 2006. ISBN 80-86520-12-9.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PŘIB, J., BŘESKÁ, N. a kol. *Mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0216-9.

- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- STŘELEČEK, S., MARÁDOVÁ, E., a kol. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-84-8.
- ŠEĎOVÁ, K. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět*. Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity. Brno: Masarykova univerzity a Brně, 2003.
- ŠPATENKOVÁ, N. *Jak řeší rodinné krize moderní žena*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1567-8.
- VAĎUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0428-2.
- WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-089-8.

Materiály CRSP:

Rodinné kompetence, a jak nám mohou být užitečné v zaměstnání. Centrum pro rodinu a sociální péči. (brožura CRSP, rok a místo vydání neznámé)

Rodičovství jako zdroj profesionálních kvalit. Národní centrum pro rodinu. (brožura CRSP, rok a místo vydání neznámé)

Dokumenty CRSP.

Internetové adresy:

<http://www.mestozlin.cz/page/211.volny-cas/>

<http://www.mestozlin.cz/page/209.vychova-vzdelani/>

<http://www.rodina.cz/clanek5248.htm>

<http://www.mcmzlin.com/onas.php>

<http://www.peknyden.cz/katalog/aktivita/matrska-centra-kluby>

<http://www.peknyden.cz/katalog/aktivita/matrska-centra-kluby/strana/2/10>

<http://www.matrska-centra.cz/>

<http://www.matrska-centra.cz/sit-mc-v-cr/historie-site-mc-v-cr/>

<http://www.matrska-centra.cz/sit-mc-v-cr/ukoly-site-mc-v-cr/>

<http://www.rodiny.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ACER	Asociace center pro rodinu.
CRSP	Centrum pro rodinu a sociální péči.
KARO	Kurz aktivního rodičovství.
MUM	Občanské sdružení pro matky s dětmi v Praze.
NCR	Národní centrum pro rodinu.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Základní charakteristiky tradiční, moderní a postmoderní rodiny podle Možného.....	12
Tab. 2	1) Kolik je Vám let?	40
Tab. 3	2) Počet dětí?	41
Tab. 4	3) Počet dětí, se kterými docházíte do CRSP?.....	41
Tab. 5	4) Jakým způsobem jste se o existenci CRSP dozvěděla?	41
Tab. 6	5) Jak dlouho již CRSP navštěvujete?	42
Tab. 7	6) Jak často do CRSP docházíte?	43
Tab. 8	7) Kterých aktivit či kurzů se s Vašimi dětmi/dítětem v CRSP účastníte?.....	43
Tab. 9	8) Z činností, které CRSP nabízí si záměrně vybírám ty, které:	44
Tab. 10	9) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nejpřínosnější:	44
Tab. 11	10) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nadbytečné?	45
Tab. 12	11) Vyhovuje Vám časový harmonogram nabízených kurzů či aktivit CRSP?.....	45
Tab. 13	12) Na základě čeho si vybíráte aktivity v CRSP?	46
Tab. 14	A) s nabízenými činnostmi CRSP:	46
Tab. 15	B) s prostředím a vybavením CRSP:	47
Tab. 16	C) s lektory, vedoucími kroužků a pracovníky CRSP:	47
Tab. 17	D) s kvalitou aktivit CRSP:.....	48
Tab. 18	15) Trávíte svůj volný čas na mateřské dovolené i jinými způsoby než návštěvou CRSP?	48
Tab. 19	16) Využíváte pro své dítě/děti i institucionálních služeb (např. jesle)?	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I – Vzor dotazníku.

Příloha P II – Interview s klientkami CRSP.

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKU.

Dobrý den,

jmenuji se Magda Junášková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika. Předkládám Vám dotazník týkající se aktivit Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně (dále jen CRSP) a Vaší spokojenosti v něm. Tento dotazník je anonymní, je určen ženám na mateřské dovolené a jeho výsledky budou použity pro mou bakalářskou práci. Prosím Vás o jeho pravdivé vyplnění.

Z nabízených možností zakroužkujte vybranou odpověď, v otevřených otázkách prosím o vypsání odpovědi. *Děkuji Vám Magda Junášková.*

---

1) Kolik je Vám let?

- a) do 25   b) 26 – 30   c) 31 – 35   d) 36 a více

2) Počet dětí:

- a) jedno   b) dvě   c) tři   d) čtyři a více

3) Počet dětí, se kterými do CRSP docházíte:.....

4) Jakým způsobem jste se o existenci CRSP dozvěděla?

.....

5) Jak dlouho již CRSP navštěvujete? .....

6) Jak často do CRSP docházíte?

- a) vícekrát týdně
b) 1x týdně
c) 1x za 14 dní
d) 1x za měsíc
e) jiné:.....

7) Kterých aktivit či kurzů se s Vašimi dětmi/dítětem v CRSP účastníte? Prosím vyplňte:

.....

.....

8) Z činností, které CRSP nabízí si záměrně vybírám ty, které:

- a) mi umožní snadnější návrat do zaměstnání
- b) vedou ke zlepšení fyzické kondice
- c) rozvíjejí mou zručnost a tvořivost
- d) mi pomohou zvládnout osobní problém
- e) jiné: .....

9) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nejpřínosnější:

.....

Uveďte důvod: .....

10) Které činnosti/kroužky CRSP považujete pro Vás za nadbytečné:

.....

Uveďte důvod: .....

11) Vyhovuje Vám časový harmonogram nabízených kurzů a aktivit CRSP?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne – uveďte důvod: .....
- d) ne – uveďte důvod: .....

12) Na základě čeho si vybíráte aktivity v CRSP?

- a) podle časových podmínek
- b) podle náplně kurzů a kroužků
- c) na doporučení
- d) náhodně
- e) jiné: .....

13) Jaké aktivity či programy byste v CRSP ještě uvítala?

.....

14) Jaká je míra Vaší spokojenosti: (zvolenou odpověď zakroužkujte)

a) s nabízenými činnostmi CRSP:	vysoká	střední	nízká
b) s prostředím a vybavením CRSP:	vysoká	střední	nízká
c) s lektory, vedoucími a pracovníky CRSP:	vysoká	střední	nízká
d) s kvalitou aktivit CRSP:	vysoká	střední	nízká

15) Trávíte svůj volný čas na mateřské dovolené i jinými způsoby než návštěvou CRSP? (zakroužkujte i více Vámi vybraných odpovědí)

a) v mateřském centru	e) kulturní akce
b) s kamarádkami	f) výlety do přírody a za poznáním
c) s příbuznými	g) jiné: .....
d) při sportovních aktivitách	.....

16) Využíváte pro své dítě/děti i institucionálních služeb (např. jesle)?

- a) ano
- b) ne
- c) jiné: .....

PŘÍLOHA P III: INTERVIEW S KLIENTKAMI CRSP.

Interview se dvěma klientkami CRSP jsou rozepsána každé zvlášť podle pořadí, jak byla s klientkami provedena. Interview byla pořízena audiozáznamem a jsou tak do přílohy v plném znění přepsána. Tazatel je v interview označen písmenem „T“, první respondentka písmenem „A“, druhá respondentka písmenem „B“. Před interview jsem se respondentkám představila, zdůvodnila potřebu interview pro tuto bakalářskou práci, přesvědčila se, že respondentky jsou klientkami CRSP a v současné době jsou na mateřské dovolené. Ujistila jsem respondentky, že interview slouží pouze pro účely bakalářské práce, v níž nebudou použita jména respondentek. Obě klientky souhlasily s uskutečněním a audiozáznamem interview.

---

1) Interview s respondentkou „A“.

T: Mohla byste mi prosím říct něco o sobě? Např. věk, odkud jste nebo co jste dělala před mateřskou dovolenou?

A: *Je mi třicet let, v manželství budeme slavit šestileté výročí a máme s mužem dvě děti – Honzíka a Aničku. Honzík má čtyři roky, Anička tři. V současné době jsem na mateřské dovolené a chtěla bych být do čtyř let věku Aničky. No, a pomalu se poohlížet po práci.*

T: Chcete se vrátit do zaměstnání, které jste dělala před mateřskou dovolenou, nebo chcete vyzkoušet něco jiného?

A: *Nemůžu pokračovat v tom, co jsem dělala předtím kvůli pracovní době. Dělala jsem vychovatelku na středisku výchovné péče a služby jsem měla většinou odpolední, což je s malými dětmi nereálné. Takže jsme ukončili pracovní poměr a budu vyhledávat práci někde jinde. Žádné ideály a sny ale nemám, spíš se dívám, jaká je realita, a důležité je, abych zachovala chod domácnosti, abych měla ranní směny a zvládalo se tak vodění dětí do školky. Práci bych ale chtěla v sociální nebo ekonomické sféře.*

T: Využíváte na mateřské dovolené pro Vaše děti např. jesle?

A: *Ne, to ne, protože máme výborné babičky, které jsou ochotné děti kdykoliv pohlídat. Navíc do dvou let dětí jsme byli opravdu jenom doma, aby byly děti co nejvíce spolu a až pak jsme začali navštěvovat různé kroužky.*

T: Spočívá péče o děti pouze na Vás, nebo Vám někdo pomáhá?

A: *Tak snažíme se s mužem, aby péče spočívala většinou na nás, protože si myslím, že není dobré, aby větší podíl péče byl na babičkách.*

T: *Můžete mi prosím nějak přiblížit Váš běžný den na mateřské dovolené? Váš denní režim?*

A: *Výhoda je, že člověk může spát dokdy chce, respektive do té doby, než ho děti vytáhnou z postele, což je u nás kolem sedmé hodiny. Pak se jdeme společně nasnídat, když je pěkné počasí jdeme na zahradu. Pokud máme dopoledne kroužek, tak jdeme na kroužek. Po něm se doma naobědváme a po obědě jdou děti spát. Vzbudí se kolem třetí hodiny. Když je pěkně jdeme ven, popřípadě na návštěvy. Doma společně večeříme, po okoupaní čteme dětem pohádky a tak kolem osmé hodiny jdou děti spát.*

T: *Volný čas pro Vás samotnou se tak najde, když děti spí?*

A: *Pro mě samotnou ano. Buď je to v čase mezi dvanáctou a třetí hodinou, nebo až večer, když děti také spí.*

T: *Jak ho trávíte?*

A: *Většinou si čtu knížky, televizi nemáme, takže večer třeba surfuji na internetu nebo si pustím nějaký film na internetu. Pokud se nám zadaří hlídání, jdeme s manželem do kina, do divadla.*

T: *Jak jste se o Centru pro rodinu a sociální péči ve Zlíně dozvěděla?*

A: *Od kamarádek, ze Života farnosti a četla jsem o něm i v Magazínu města Zlína.*

T: *Myslíte si tedy, že pro ženy na mateřské dovolené je snadné se o něm dozvědět?*

A: *Myslím, že spousta se o něm dozví z Magazínu města Zlína. To asi nejvíc. Ale spousta maminek, mám na mysli nevěřících, může mít strach se sem přihlásit, že by se třeba v této společnosti necítily dobře. Takže je to hlavně o zkušenostech a na doporučení kamarádek.*

T: *Které aktivity v Centru navštěvuje s dětmi a které bez dětí?*

A: *S dětmi navštěvuji Sedmikrásek, Klub maminek a KARO. No a bez dětí jsem vloni chodila do Orlovny na cvičení žen, letos bohužel ne, Orlovna se opravuje.*

T: *Podle čeho jste si tyto aktivity vybrala?*

A: *Tak hlavně proč ne, že? Kde jinde můžete být s dětmi? Protože pokud jsem s dětmi jen doma, je den jednotvárný, a když mohu být někde s dětmi, kde jsou jiné děti, tak je to pro*

ně obohacení. Sedmikrásek nám vyhovoval hlavně v zimě, kdy se nedá moc být venku. A také z důvodu pohybu, mé děti jsou totiž pohybově velmi aktivní, navíc ty básničky a říkánky v Sedmikrásku děti zaujmou. Do Klubu maminek chodím nepravidelně, vybírám si hlavně podle témat, které mě zaujme, tak tam jdu. A taky podle času.

T: Jste s nabídkou Centra spokojena? Myslíte si, že je zde dostatek činností pro ženy na mateřské dovolené?

A: Myslím, že ano, a když jsem dnes mluvila s ostatními maminkami, tak jsme právě řešily Mateřské centrum v Malenovicích, že je moc daleko a že tady ve Zlíně bysme taky nějaké využily. Je sice jedno na Jižních Svazích, ale nevím. Já jsem spokojená a nabídka Centra mi vyhovuje.

T: Který z kroužků nebo kurzů je pro Vás nejpřínosnější?

A: Dříve jsem chodila pouze do cvičení, tak nevím. Nemůžu to nějak hodnotit.

T: Naopak chybí Vám v Centru nějaká aktivita pro Vás vhodná?

A: Nic mě nenapadá, opravdu jsem spokojená.

T: Jaká podle Vás při činnostech Centra vládne atmosféra?

A: Myslím, že atmosféra je hodně přátelská a příjemná. Také hodně záleží na složení maminek, na počtu. Ale zdá se mi, že se Centrum snaží, ať už přijdou maminky jakékoliv, vytvářet atmosféru přátelskou.

T: Navštěvujete i nějaké jednorázové akce, které Centrum pořádá?

A: Byli jsme tuším jednou, protože děti jsou až teď ve věku, kdy se s nimi dá něco dělat. Na podzim jsme byli na Drakiádě a byli jsme nadšení.

T: Chodíte jen s dětmi nebo celou rodinou?

A: Když je to o víkendu, tak chodí i manžel, případně pozvu kamarádky. Přes týden chodím sama s dětmi. Taky jsme uvažovali o dovolené, ale zatím jsme tuto službu Centra nevyužili.

T: Jste s vedením kroužků kurzů tady v Centru spokojená?

A: Pokud jde o Sedmikrásek, tak jsem velice spokojená, tam je vedení na vysoké úrovni a většina maminek si to velmi chválí. Co se týká kurzu KARO, tak jsem také spokojena.

T: A jak jste spokojena s vybavením a prostředím Centra? Chybí Vám tu něco?

A: *Přiznám se, že jsem to tak nezkoumala, ale vím, že když bylo během KARO dole v katakombách hlídání dětí, tak si mnoho maminek stěžovalo, že je to tam pro děti tmavé, stísněné a takové smutné. Tady v nových prostorách Centra si ale myslím, že tomu něco chybí. Dovybavenost. Konkrétně by to tu mohlo být víc vyzdobené, aby to děti zaujalo. Na druhou stranu vím, že se to tu využívá i jinak, ne jen pro děti a maminky.*

T: Pokud mluvíme o hlídání – využila jste i Vy těchto služeb Centra?

A: *Ano, využila.*

T: Jak jste byla s touto možností hlídání dětí spokojena?

A: *Byla a velice! Myslím, že je to ojedinělé a že je to velký krok vstříc tomu na kurz KARO jít, protože některé maminky nemají možnost hlídání a využít služeb soukromého hlídání je finančně náročné.*

T: Přivítala byste hlídání dětí v Centru i během jiných aktivit, například při cvičení nebo angličtině?

A: *Určitě by to byla příjemná nabídka ze strany Centra, ale konkrétně u mě je i ta možnost hlídání u babiček.*

T: Myslíte si, že ve Zlíně dostatek organizací a zařízení, které nabízí ženám na mateřské dovolené možnost aktivně trávit volný čas?

A: *Přiznám se, že nevím, protože toho teprve začínáme využívat. Nejsem typ, který by pořád něco vyhledával, já jsem spíš někde mezi tím být doma a občas někde jít.*

T: Moc Vám děkuji za rozhovor.

2) Interview s respondentkou „B“.

T: Mohla byste mi prosím říct něco o sobě?

B: *Mám jedno dítě staré jedenáct měsíců, mě je dvacet čtyři let. Pocházím ze Zlína a ve Zlíně bydlím doted'. Zatím bydlíme s manželem u rodičů, ale v nejbližší době bychom chtěli stavět dům. Ted' ale veškerý čas věnujeme dítěti, když to jde. No a na mateřské dovolené jsem něco přes rok.*

T: Spočívá péče o dceru jenom na Vás nebo Vám někdo pomáhá?

B: Přes den je to na mně, ale hlídání si můžu zajistit kdykoliv. Můj taťka je v důchodě a mamka pracuje na půl úvazku. Jen manžel není vůbec doma, má dvě zaměstnání, ale když doma je, tak se dceři věnuje perfektně.

T: Máte tedy možnost zajistit si pro sebe volný čas?

B: Přes den pouze když dcera spí po obědě, to jsem většinou na internetu. Jinak toho času moc nemám, dcera je opravdu ještě malá. Ale když je nějaká akce, která mě zajímá, tak si zajistím hlídání a jdu tam. Většinou hlídá moje mamka, ale dcera je mé první dítě, takže z jiného hlídání mám trošku obavy. Někdy ale hlídají i mí sourozenci, spíš sestra.

T: Můžete mi nějak přiblížit Váš běžný den na mateřské dovolené, Váš denní režim?

B: Vstáváme kolem sedmé hodiny, nasnídáme se, dopoledne si většinou hrajeme, někdy jsem během dopoledne i na internetu. Dcera tak kolem jedenácté hodiny usíná a v jednu hodinu se naobědvá. Pak jdeme ven, nejčastěji s kamarádkou, která má taky malé dítě. Odpoledne kolem páté hodiny přijde muž a někdy jdeme třeba na návštěvu, nebo jsme doma a hrajeme si s dcerou. V sedm hodin povečeříme a s mužem máme rituál, kdy dceru společně okoupeme, přečteme jí pohádku a uložíme. S mužem pak každý sedíme u svého počítače a pracujeme. (Pozn. respondentka je koordinátorka internetových stránek o rodině)

T: Jak jste se o existenci Centra pro rodinu a sociální péči ve Zlíně dozvěděla?

B: Vyrůstala jsem u kostela, takže o tom, že Centrum zde funguje, vím už dlouho, ale o konkrétních činnostech a programech jsem se dočetla v Životě farnosti.

T: Je tedy pro matky ze Zlína snadné se o Centru dozvědět?

B: Konkrétně o tom, že Centrum existuje tady ve Zlíně, si myslím, že mnoho matek ví, ale o jeho aktivitách a činnostech asi ne, přisuzují to matkám samotným. Některé z nich totiž čekají, že nabídku jim někdo přinese až „pod nos“. Pokud žena chce něco dělat a má o aktivity zájem, tak si zjistí, jaké tady ve Zlíně jsou možnosti. Ale větší reklama by byla pro Centrum určitě pozitivním přínosem. Centrum má totiž třeba dobré internetové stránky, ale vůbec je neaktualizují, takže vždycky, když se tam jdu podívat, nic nového a aktuálního se nedozvím.

T: Které aktivity v Centru navštěvujete?

B: Zatím jsem absolvovala jenom KARO a chystám se s dcerou chodit do Sedmikrásku, až bude starší, slyšela jsem na něho jen samou chválu.

T: Podle čeho jste si tuto aktivitu v Centru vybrala?

B: Na KARO mě zaujala témata. Myslím si, že moc organizací nedělá vzdělávací kurzy pro ženy na mateřské dovolené.

T: Jste všeobecně s nabídkou Centra spokojená?

B: Byla jsem zatím pouze na KARO a jednou na Klubu maminek ve starých prostorách, kde mi to přišlo nevybavené. Dodnes je ale v suterénu hlídání dětí a kurzy se přesunuly tady nahoru. Katakomby jsou ale pro děti smutné, tmavé a co vím, tak spousta dětí tam nechtěla být. A pokud je nespokojené dítě, doléhá to i na matku. Jinak z letáčku Centra vím, že nabídka je pestrá a poměrně široká. Na spoustu aktivit ale nechodím spíš proto, že někdy nemá dceru kdo pohlídat. Mám sice možnost požádat rodiče, ale nechci je denně využívat.

T: Který kroužek je tu podle Vás nejpřínosnější?

B: Tak KARO mě nadchlo! Už jsem totiž doma měla pocit, že nic nedělám a byla to pro mě rutina, mám na mysli, když dcerka byla ještě miminko. Tak jsem chtěla začít dělat i něco pro sebe. Na druhou stranu jsem to brala i tak, že před mateřskou dovolenou jsem neměla dobré zaměstnání a tady bych se během mateřské mohla i nějak vzdělávat, něco nového se naučit a pak to využít při hledání lepšího zaměstnání. Taky jsem chtěla začít co nejdřív. No a Sedmikrásek, zatím podle ohlasů jiných maminek.

T: Navštěvujete i jednorázové akce Centra?

B: Byli jsme s rodinou na Dni pro rodinu, který se nám líbil, a myslím si, že by Centrum mohlo dělat víc takových akcí, hlavně v létě, kdy se s malým dítětem ještě nedá jet na dovolenou. Určitě by spousta rodin přivítala i častější akce o víkendech, ať už nějaké odpoledne plné her nebo něco podobného.

T: Jste s vedením kurzu či kroužků tady v Centru spokojená?

B: Konkrétně u KARO si myslím, že bylo lepší, když přijel někdo zvenčí, odborný lektor. Tady v Centru totiž chybí „mladá krev“. A tím, že je Centrum celorepubliková organizace, tak má obrovskou výhodu, že mají prostory a zázemí, tím chci říct, že by mohli svých možností více využívat. Chybí tu aktivní a moderní vedení.

T: A jak jste spokojena s vybavením a prostředím Centra? Chybí Vám tu třeba něco?

B: Teď už spokojená jsem, když má Centrum nové, větší prostory. Je to tu barevné a příjemné. I nové hračky pro děti. Navíc i během KARO jsme dostaly spoustu materiálů.

T: Přivítala byste v Centru hlídání dětí i při jiných aktivitách než pouze u KARO?

B: Určitě! Jinde ve Zlíně toto nefunguje a využila by toho jistě spousta matek. I já bych se hned přihlásila do více kurzů a kroužků, třeba do angličtiny nebo cvičení.

T: Je ve Zlíně dostatek organizací a zařízení, které nabízí ženám na mateřské dovolené možnost aktivně trávit svůj volný čas?

B: Mám jedno malé dítě a vím, že moc možností ve Zlíně nemám. Pokud je dítě starší, tak je těch možností víc. Do jednoho roku věku dítěte je žena opravdu vázaná na to, aby byla s dítětem. Pro ženy s malými dětmi tolik možností není, s tím souvisí i hlídání, o kterém jsme mluvily. Tady ve Zlíně mi třeba chybí nějaká kavárnička, kde by byl dětský koutek, maminky by se tam setkávaly a mohly by tam probíhat i nějaké kroužky. Vždyť ve Zlíně je jenom jedna nekuřácká restaurace – restaurace zdravé výživy.

T: Slyšela jste, že v jiných městech je situace lepší?

B: Ne, jenom v Praze.

T: Moc Vám děkuji za rozhovor.